

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Tereza Hrdá

**Trest domácího vězení se zaměřením na kontrolu jeho
výkonu**

Diplomová práce

Olomouc 2020

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Trest domácího vězení se zaměřením na kontrolu jeho výkonu* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Jičíně dne 26. 11. 2020

.....
Tereza Hrdá

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí diplomové práce JUDr. Petře Masopust Šachové, Ph.D. za její cenné rady a vstřícný přístup po celou dobu psaní mé kvalifikační práce. Dále bych chtěla poděkovat svým rodičům za podporu během celého studia.

Seznam použitých zkratek

CJA	Criminal Justice Act 2003
ČR	Česká republika
EAÜ	Elektronische Aufenthaltsüberwachung
EMS	Elektronický monitorovací systém
EPK	Elektronische Präsenzkontrolle
LZPS	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
PMS	Probační a mediační služba ČR
StGB	Strafgesetzbuch
StPO	Strafprozessordnung
TrŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
TDV	Trest domácího vězení
TOS	Trest odnětí svobody
ZSVM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Obsah

Seznam použitých zkratk	4
Úvod	7
1 Vymezení základních pojmů	9
1.1 Trest.....	9
1.1.1 Pojem trest.....	9
1.1.2 Účel trestu	10
1.2 Systém trestů	11
1.3 Alternativní tresty.....	13
2 Historický vývoj trestu domácího vězení a kontroly jeho výkonu	14
2.1 Historický vývoj trestu domácího vězení a kontroly jeho výkonu v zahraničí.....	14
2.2 Historický vývoj trestu domácího vězení a kontroly jeho výkonu na území ČR..	16
3 Trest domácího vězení v české právní úpravě	20
3.1 Podmínky uložení trestu domácího vězení	21
3.2 Výměra trestu, místo jeho výkonu a povinnosti pachatele	24
3.3 Přeměna trestu domácího vězení v trest odnětí svobody	26
3.4 Trestní opatření domácího vězení u mladistvého.....	29
4 Výkon a kontrola výkonu trestu domácího vězení	31
4.1 Výkon trestu domácího vězení.....	31
4.2 Kontrola výkonu trestu domácího vězení	32
4.2.1 Namátkové kontroly odsouzených.....	32
4.2.2 Elektronický monitoring odsouzených	37
5 Porovnání se zahraniční právní úpravou	43
5.1 Německo	43
5.1.1 Obecně o elektronicky monitorovaném domácím vězení (EPK) ve smyslu § 56c StGB a podmínkách pro jeho uložení.....	45
5.1.2 Výkon, kontrola výkonu a následky porušení elektronicky monitorovaného domácího vězení (EPK) ve smyslu § 56c StGB	46
5.2 Anglie a Wales	48
5.2.1 Obecně o požadavku nevycházet (curfew requirement) a podmínkách pro jeho uložení	48
5.2.2 Výkon a kontrola výkonu požadavku nevycházet (curfew requirement)	50
5.2.3 Následky porušení požadavku nevycházet (curfew requirement)	51
6 Výhody a nevýhody trestu domácího vězení	53
6.1 Výhody trestu domácího vězení.....	53
6.2 Nevýhody trestu domácího vězení	54
6.3 Návrhy de lege ferenda	55
Závěr	57

Seznam použitých zdrojů	59
Abstrakt	64
Abstract.....	64
Klíčová slova	65
Keywords	65
Příloha	66

Úvod

Před více než deseti lety u nás došlo k významné rekodifikaci trestního práva hmotného, v jejímž rámci byl do našeho právního řádu s účinností k 1. lednu 2010 zaveden mimo jiné i trest domácího vězení. Právě tento trest, současně se zaměřením na kontrolu jeho výkonu, jsem si zvolila jako téma svojí diplomové práce. Jedním z důvodů je to, že dlouhá léta byla odbornou veřejností řešena problematika neexistence jeho efektivní kontroly. Mnohdy bylo toto uváděno i jako důvod, proč se trest domácího vězení ukládá v mnohem menší míře, než se původně předpokládalo. K výběru tématu mě vedlo rovněž to, že se jedná o téma velmi aktuální a diskutované, protože po mnoha letech čekání, došlo v září 2018 k zahájení elektronického monitorování odsouzených a nyní by se již dalo posoudit, zda a případně k jakým změnám v dané oblasti došlo.

Jedním z cílů této diplomové práce bude podrobit právní úpravu trestu domácího vězení podrobné analýze a poskytnout tak nejen pouhý nekritický popis, ale upozornit i na problematické aspekty tohoto trestu a pokud to bude možné, nabídnout návrhy de lege ferenda. Významná část práce bude pojednávat o kontrole výkonu tohoto alternativního trestu. V této části si kladu za cíl porovnat způsoby kontroly a jejich efektivitu před a po zavedení elektronického monitoringu odsouzených. Posledním cílem bude komparovat českou právní úpravu s úpravou zahraniční a pokusit se v ní mimo jiné nalézt inspiraci pro český právní řád.

Prameny, ze kterých budu vycházet jsou kromě právních předpisů a příslušné komentářové literatury zejména monografie a odborné články. Využity budou i zdroje internetové. Podkladem pro výzkum budou primárně data získaná od Probační a mediační služby České republiky (dále jen „PMS“). Tato data mi byla poskytnuta od PMS na základě neformální žádosti o informace podané prostřednictvím vedoucí diplomové práce, paní doktorky Masopust Šachové. Tato žádost se skládala z několika samostatných dotazů a je společně s odpovědí hlavního analytika PMS přílohou této diplomové práce. Zdrojem dat je probační rejstřík AIS PMS a jedná se o data za období od roku 2010 až do roku 2019 doplněná o příslušný komentář. Některé další informace, zejména ty ohledně problémů v oblasti elektronického monitoringu jsem získala na základě emailové komunikace se specialistkou oddělení EMS.

Diplomová práce bude vedle úvodu a závěru rozdělena celkem do šesti kapitol. V první z nich bude vysvětlen význam některých pojmů úzce souvisejících s tématem. Těmito pojmy jsou trest, systém trestů a alternativní tresty.

Tématem druhé kapitoly bude historický vývoj trestu domácího vězení a kontroly jeho výkonu. Nejprve se budu zabývat jeho vývojem v zahraničí a následně také vývojem na území ČR, jelikož ani u nás se nejedná o zcela nový druh trestu. Zajímavou částí této kapitoly bude zejména vývoj elektronického monitoringu odsouzených.

Ve třetí kapitole se budu zabývat aktuální právní úpravou trestu domácího vězení, a to jak úpravou hmotněprávní, tak i procesní. Budu rozebírat podmínky, jež musí být splněny pro uložení tohoto trestu, výměru trestu a místo jeho výkonu či přeměnu trestu domácího vězení na trest odnětí svobody. Součástí této kapitoly bude i seznámení s trestním opatřením domácího vězení, ukládaného mladistvým pachatelům a jeho odlišení od trestu domácího vězení.

Čtvrtá kapitola bude věnována výkonu trestu domácího vězení a následně z větší části ústřednímu tématu této práce, kterým je kontrola výkonu tohoto trestu. Podrobněji rozeberu oba způsoby kontroly, to znamená namátkové kontroly prováděné probačními úředníky a elektronický monitoring odsouzených. Následně se budu zabývat četností porušování výkonu tohoto trestu a také tím, jak často dochází v důsledku porušování výkonu trestu k jeho přeměnám na trest odnětí svobody. Použiji metodu komparace a porovnáám stav před zavedením elektronického monitoringu odsouzených se stavem aktuálním.

Pátá kapitola bude věnována komparaci se zahraniční právní úpravou. Zaměřím se na instituty srovnatelné s českým trestem domácího vězení a budu se zabývat nejen jejich základním vymezením, ale i jejich výkonem, kontrolou a případnými následky porušování jejich výkonu. Pro srovnávání jsem si zvolila Německo, Anglii a Wales. Anglii a Wales jsem si zvolila primárně z toho důvodu, že zde byl trest domácího vězení zaveden o mnoho let dříve než u nás a dále proto, že patří mezi evropské průkopníky používání elektronického monitoringu odsouzených. Naopak Německo jsem vybrala kvůli tomu, že zde domácí vězení nemá zdaleka takovou tradici jako v Anglii a Walesu a zkušenosti s ním, jakožto i s elektronickým monitoringem jsou mnohem menší. Určitou roli hrálo při výběru i hledisko geografické.

Poslední, šestá kapitola bude obsahovat celkové zhodnocení trestu domácího vězení a výčet jeho výhod a nevýhod. Pokusím se shrnout některé aktuální problémy a navrhnout úpravu de lege ferenda.

1 Vymezení základních pojmů

Dříve než se začnu zabývat trestem domácího vězení a jeho jednotlivými aspekty, považuji za nezbytné, nejprve v této úvodní kapitole vymežit jednotlivé základní pojmy, které budou používány v rámci celé diplomové práce.

Těmi základními pojmy, na které se postupně v následujících podkapitolách zaměřím, jsou trest, systém trestů a alternativní tresty.

1.1 Trest

1.1.1 Pojem trest

Trest je možné definovat mnoha různými způsoby, nejjednodušeji bych jej definovala jako „*zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání*“.¹

Trest je možné uložit pachateli pouze na základě zákona, a jak je vyjádřeno v čl. 39 Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“), tak pouze zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jiné újmy na právech a majetku, lze za jeho spáchání pachateli uložit. Jedná se o ústavněprávní vyjádření jedné ze základních zásad trestního práva - zásadu nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege (žádný trestný čin bez zákona, žádný trest bez zákona).

Další důležitou zásadou, která v této souvislosti stojí za zmínku, je zásada subsidiarity trestní represe, která je vyjádřena v § 12 odst. 2 TrZ, a z ní vyplývající princip ultima ratio (nejzazší řešení). V našem právním řádu trestní právo představuje nejpřísnější prostředek k ochraně zákonem vymezených zájmů, který lze uplatňovat pouze v případech, kde jsou ostatní prostředky neúčinné. Trestněprávní sankce se tak neuplatní proti jednáním porušujícím práva, pokud postačí uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Zejména se bude jednat o uplatnění prostředků práva správního, občanského a obchodního.

V našem právním řádu je trest prostředkem státního donucení, který je ukládán výlučně pachateli trestného činu v rámci trestního řízení a dle čl. 90 Ústavy ČR a čl. 40 odst. 1 LZPS, o vině a trestu za trestné činy rozhoduje pouze soud. Je třeba upozornit, že trestem v uvedeném smyslu tedy nejsou jiná opatření, ukládaná soudy nebo jinými orgány (např. disciplinární opatření či pořádková pokuta), ani sankce ukládané v rámci přestupkového řízení, přestože se trestům v mnohém podobají.

¹ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 5. vydání.* Praha: Leges, 2016, s. 387.

Trest lze charakterizovat dvěma základními znaky – prvním je záměrná, ve smyslu donucení působená újma pachateli a druhým, veřejně vyslovené sociálně etické odsouzení pachatele a jeho činu.²

Újmou jsou myšleny závažné zásahy do práv a svobod pachatele, například zásah do jeho osobní svobody. Újma způsobená pachateli nesmí být v rozporu se zásadou humanity, tedy nesmí být nelidská, krutá nebo ponižující. Dále musí být také přiměřená spáchanému trestnému činu (§ 37 odst. 2, § 38 odst. 2 TrZ).

Sociálně etický odsudek pachatele spočívá ve vyjádření zavrženíhodnosti porušení stanoveného pravidla chování, vyvození pachatelovy osobní odpovědnosti za dané jednání, v deklaraci solidarity s obětí a také v autoritativním potvrzení platnosti dané normy.³

Právní terminologie v zákoně č. 218/2013 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „ZSVM“) se od té v TrZ značně odlišuje, pokud se totiž dopustí trestného činu mladistvý (nebo osoba mladší patnácti let), nazývá se tento čin proviněním a právním následkem provinění není trest, tento následek označujeme jako opatření.

1.1.2 Účel trestu

Současný trestní zákoník na rozdíl od toho předchozího (trestní zákon č. 140/1961 Sb.) účel trestu výslovně neupravuje a jeho vymezení je ponecháno trestněprávní nauce a judikatuře. V TrZ nalezneme pouze obecné zásady sankcionování, ze kterých společně s jednotlivými ustanoveními upravujícími ukládání trestních sankcí a z celkového pojetí trestního zákoníku, účel trestu vyplývá.⁴

V trestněprávní nauce jsou z hlediska jejich podstaty a historického vývoje nejčastěji rozlišovány celkem tři teorie, které se pokoušejí vysvětlit důvody a účel trestání.

První teorií je absolutní (retributivní) teorie, která nespojuje s ukládáním trestu žádné společenské účely. Trest se ukládá pouze jako odplata za spáchaný trestný čin (*punitur, quia peccatum est* - trestá se, protože bylo páčáno zlo). Další je teorie relativní (preventivní), která neshledává trest pouze jako odplatu, ale přikládá mu určité cíle užitečné pro společnost (*punitur, ne peccetur* – trestá se, aby nebylo páčáno zlo). Třetí a poslední je teorie smíšená (slučovací), jež je nejvíce uznávána právě v české trestněprávní nauce. Tato teorie se snaží spojit myšlenky obou teorií výše uvedených, pokouší se tedy spojit ideu trestu odplatného a trestu účelného. Snaží se o sloučení

² SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, s. r. o., 2009, s. 13.

³VANDUCHOVÁ, Marie. In ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní zákoník I. § 1 až 139*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 495.

⁴Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. s. 32.

spravedlivého trestu, který požaduje teorie absolutní a současně usiluje o pozitivní působení na pachatele (individuální prevence) a na ostatní občany a veřejnost (generální prevence), jak to vyžaduje teorie relativní.⁵

Jak se můžeme dočíst v nálezu Ústavního soudu, tak „*smyslem a účelem trestu v tom nejobecnějším smyslu je ochrana společnosti před kriminalitou a žádné jiné cíle trestem sledovat nelze, což znamená, že trest nesmí být prostředkem řešení jiných společenských problémů*“.⁶

Dalo by se říci, že současná právní teorie navazuje na vymezení účelu trestu, který byl v z. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, upraven v § 23 odst. 1.⁷ Jelínek vymezuje účel trestu čtyřmi body, přičemž první z nich – ochranu společnosti před pachateli trestných činů, označuje jako vrcholný, tj. konečný a nejdůležitější cíl trestu. Další jím vymezené účely trestu by se tedy daly označit jako dílčí cíle trestu a jsou jimi:

- zabránění odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti (tzv. zábranný účinek trestu),
- výchova odsouzeného k tomu, aby vedl řádný život a
- výchovné působení na ostatní členy společnosti (generální prevence).⁸

Oproti tomu účelem opatření je především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jeho rozumové a mravní vyspělosti, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a prostředí, ze kterého mladistvý pochází. Dále i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení páčání dalších provinění (§ 9 ZSM).

1.2 Systém trestů

Systém trestů je možné definovat jako „*výčet jednotlivých druhů trestů, jejich uspořádání (podle závažnosti, podle zájmů, které trest postihuje) a vzájemné vztahy mezi nimi*“.⁹

Výčet jednotlivých druhů trestů, kterých je celkem 13, nalezneme v § 52 TrZ. Jedná se o výčet taxativní, což znamená, že jej není možné žádným způsobem rozšiřovat. Nad rámec § 52 TrZ je možné pachateli trestného činu uložit ještě výjimečný trest, který je upraven v § 54 TrZ. Výjimečný trest ale není dalším druhem trestu, jedná se pouze o zvláštní typ trestu odnětí svobody.

⁵ NOVOTNÝ, Oto a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluver ČR, a.s., 2010, s. 37-39.

⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 23. dubna 1998, sp. zn. IV. ÚS 463/1997

⁷ Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.

⁸ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 393.

⁹ NOVOTNÝ, Oto a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluver ČR, a.s., 2010, s. 358.

Dle trestního zákoníku je tedy možné uložit následující tresty:

- a) odnětí svobody,
- b) domácí vězení,
- c) obecně prospěšné práce,
- d) propadnutí majetku,
- e) peněžitý trest,
- f) propadnutí věci,
- g) zákaz činnosti,
- h) zákaz držení a chovu zvířat,
- i) zákaz pobytu,
- j) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- k) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- l) ztrátu vojenské hodnosti,
- m) vyhoštění.

Jedním z hlavních cílů současného trestního zákoníku byla změna celkové filozofie ukládání trestních sankcí, kdy bylo primárně potřeba změnit hierarchii trestních sankcí, v jejímž rámci by byl trest odnětí svobody chápán jako ultima ratio (nejzazší řešení) a byl by kladen důraz na individuální přístup k řešení trestních věcí, který by předpokládal širokou možnost využití alternativních sankcí k zajištění pozitivní motivace pachatele.¹⁰ Jako alternativní jsou nazývány všechny tresty, které nejsou spojeny s odnětím svobody.

Samotný trestní zákoník žádné dělení trestů nepoužívá. Dle Jelínka se tresty dají dělit podle několika kritérií, kterými jsou – 1. postihované zájmy odsouzeného, 2. možnost uložit trest samostatně nebo pouze vedle jiného trestu, 3. určitost trestní sankce, 4. možnost trest uložit kterémukoli pachateli nebo jen zúženému okruhu pachatelů a v neposlední řadě 5. věk pachatele.¹¹

U některých autorů se můžeme setkat s odlišným dělením trestů, na základě jiných kritérií. Púry například rozlišuje tresty podle toho, jaké druhy zájmů postihují, na tresty postihující zájem jen jednoho druhu nebo více druhů. Dalším z několika jím uvedených kritérií, je obsah trestu, na jehož základě tresty dělí na výchovné a represivní. I když jak sám uvádí, toto dělení je poněkud

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného*. Bulletin advokacie, 2009, č. 10, s. 22.

¹¹ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 398-400.

nepřesné, protože každý trest má působit výchovně a v každém je zároveň obsažena represe nebo při nejmenším pohrůžka represí.¹²

1.3 Alternativní tresty

Jednotná definice alternativního trestu v současné právní úpravě neexistuje, ale jak jsem již uváděla v předchozí podkapitole, za alternativní tresty jsou považovány takové druhy trestů, které nejsou spojeny s trestem odnětí svobody. Je zde ovšem záruka toho, že účel trestu bude naplněn stejně, jako kdyby byl odsouzeným vykonáván klasický trest odnětí svobody.¹³

Alternativou se obecně rozumí možnost vybrat si mezi dvěma nebo i více možnostmi řešení. Při ukládání trestů to znamená, že soud volí mezi uložením trestu odnětí svobody a trestem, který bude vykonán na svobodě, přičemž trest je alternativní i pokud je spojen s omezením osobní svobody, jako je tomu například u trestu domácího vězení.¹⁴

Alternativní tresty bývají označovány jako tzv. community sanctions, neboli tresty vykonávané ve společenství. Je tomu tak proto, že oproti trestu odnětí svobody nedochází k vytržení pachatele z jeho přirozeného sociálního prostředí, ve kterém je šance na jeho nápravu a resocializaci mnohem větší, než když je umístěn do izolovaného prostředí věznice.

S alternativními tresty se oproti trestu odnětí svobody pojí mnoho dalších nesporných výhod. Asi největším benefitem je to, že jejich výkon je spojen s mnohem nižšími náklady. Další výhodou spočívá například v tom, že pachatel, který není ve vězení, je lépe schopen nahradit poškozenému způsobenou škodu.¹⁵

Naopak často vytýkaným nedostatkem je fakt, že alternativní tresty bývají ukládány i v případech, kdy by jinak byl uložen trest mírnější (např. podmíněný trest odnětí svobody) nebo kdy by pachateli nebyla uložena žádná trestní sankce – jedná se o známý jev označovaný jako „net – widening effect“.¹⁶ Tím pádem není dosahováno základního cíle alternativních trestů, čímž je nahrazování nepodmíněného trestu odnětí svobody a dochází k nežádoucímu, faktickému zotřování trestní represe.

¹² PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní zákoník I. § 1 až 139*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 721.

¹³ ŽATECKÁ, Eva. *Několik poznámek k alternativním trestům z pohledu nového trestního zákoníku*. In Dny práva-2009-Days of Law: the Conference Proceedings. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2009, s. 1045

¹⁴ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 397.

¹⁵ ŠČERBA, Filip: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 21.

¹⁶ HOŘÁK, Jaromír. *Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených*. Trestní právo, 2005, č. 12, s. 10.

2 Historický vývoj trestu domácího vězení a kontroly jeho výkonu

Ještě před tím, než se začnu zabývat současnou právní úpravou trestu domácího vězení, tak bych ráda krátce rozebrala jeho historii. Nejedná se totiž o žádný nový druh trestu, a myslím si, že pro pochopení současné právní úpravy je dobré znát i historické souvislosti.

2.1 Historický vývoj trestu domácího vězení a kontroly jeho výkonu v zahraničí

Historie trestu domácího vězení sahá do dob již dávno minulých, současné pojetí tohoto trestu se ale od jeho historických podob velmi odlišuje.

V minulosti můžeme nalézt mnoho významných osobností, kterým byl právě tento druh trestu uložen. Důvodem pro jeho uložení byla ve většině případů politická nebo společenská nepohodlnost těchto osob. Zároveň s tím ale nebylo z taktického hlediska vhodné jim uložit trest odnětí svobody. Příkladem je významný astronom, filosof a fyzik Galileo Galilei, kterému byl v roce 1633 trest domácího vězení uložen kvůli nedovolenému publikování jeho vědeckých názorů. Za domácí vězení lze považovat i internování Napoleona Bonaparte na ostrově Svatá Helena po jeho porážce v bitvě u Waterloo v roce 1815. Dále byl tento trest užíván například na území Sovětského svazu, Polska či Severní Koreji ve druhé polovině 20. století, kdy sloužil jako nástroj represe proti odpůrcům režimu.¹⁷

Moderní podoba trestu domácího vězení má svůj původ v USA, kde se tento trest začal ukládat v osmdesátých letech minulého století. Toto původní pojetí trestu nekladlo důraz primárně na nápravu pachatele, ale naopak mělo výrazně represivní charakter. Důvodem pro jeho zavedení byla zejména reakce na přeplněnost amerických věznic a předpoklad nižších nákladů s tímto trestem spojených v porovnání s náklady na výkon trestu odnětí svobody.¹⁸ Abych byla konkrétní, tak úplně poprvé byla obdoba současného trestu domácího vězení uložena v roce 1971 ve státě Missouri, ve městě St. Louis. A do roku 1977 byl zaveden na mnoha dalších místech (Maryland, Virginie, Florida, Washington, D. C., Kalifornie atd.). V této době se však jednalo o programy, jejichž cílem bylo vypořádat se s mladistvými pachateli v rámci jejich domova a rodiny. Až o pár let později, v roce 1983 došlo ve státě Florida k legislativní úpravě trestu domácího vězení jako alternativy k trestu odnětí svobody. Následně, do roku 1986 zavedlo trest domácího vězení

¹⁷ ŠTERN, Pavel a kol. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s. 149-150.

¹⁸ *Trest domácího vězení a elektronický monitoring* [online]. justice.cz, [cit. 1. 3. 2020]. Dostupné na <<https://naramky.justice.cz/historie/>>.

v různých formách dalších třicet států USA a nejméně dvanáct to plánovalo provést do jednoho roku.¹⁹

Kontrolu výkonu trestu domácího vězení bylo v historii možné provádět jedině prostřednictvím stráže nebo namátkových kontrol, což se ale změnilo s výrazným rozvojem technologií ve druhé polovině 20. století – naskytla se možnost kontrolovat odsouzené elektronicky.

Vynález prvního elektronického monitorovacího zařízení je připisován harvardskému psychologovi Ralphu Schwitzgebelovi, který jej ve spolupráci s Williamem S. Hurdym vyvinul v roce 1964 za účelem sledování mladistvých pachatelů v předem určených oblastech. Jednalo se o rádiový přístroj, který vážil jeden kilogram a vysílal signál do řídicí jednotky až do vzdálenosti 400 metrů. Tato řídicí jednotka následně zobrazovala pozici osoby na monitoru.²⁰ O pár let později, Schwitzgebelovo²¹ dvojče, Robert, profesor na UCLA (Kalifornská univerzita v Los Angeles), si licencoval experimentální radiostanici. Tato stanice již umožňovala vysílání dotekového signálu a obousměrnou kódovanou komunikaci. Oba tyto systémy však byly z dnešního pohledu technicky primitivní a také relativně drahé.²²

K užití elektronického monitoringu v praxi, proto došlo až o několik let později. Údajně na základě inspirace jedním dílem komiksu o Spidermanovi, soudce okresního soudu Jack Love v Albuquerque (Nové Mexiko, USA) přemýšlel o způsobu, jak zabránit pobytu odsouzených ve vězení a přesvědčil obchodního zástupce počítačové firmy Michaela Grosse, aby vyvinul zařízení na monitorování odsouzených. Následně v roce 1983 byla tato forma kontroly použita v Novém Mexiku u prvních pěti odsouzených. Druhý podobný systém vyvinul krátce poté Thomas Moody v Key Largo na Floridě. Do roku 1987 začalo s elektronickým monitoringem celkem 21 států a monitorováno bylo více než 900 odsouzených.²³ V současnosti je v USA monitorovaných přibližně 300 tisíc osob ročně.²⁴

Trest domácího vězení v současnosti nalezneme i v právních řádech mnoha evropských států, s různými podobami tohoto trestu se můžeme setkat například v Anglii a Walesu, Švédsku, Nizozemsku, Belgii, Německu nebo na Slovensku. Stejně jako v USA, i v Evropě byla hlavním

¹⁹ BALL, Richard a kol. *House arrest and correctional policy: doing time at home*. Newbury Park, California: Sage Publications, 1988, s. 34-35.

²⁰ ZÁHORA, Jozef. *Európske štandardy pre monitorovanie osôb v trestnom konaní*. *Trestněprávní revue*, 2014, č. 11-12, s. 255.

²¹ Později si společně se svým bratrem změnili příjmení na Gable

²² GABLE, Ralph K., GABLE, Robert S. *Electronic Monitoring: Positive Intervention Strategies*. *Federal Probation*, 2005, roč. 69, č. 1, s. 21.

²³ Tamtéž, s. 21.

²⁴ DIBLÍKOVÁ, Simona. *Elektronický monitoring v Evropě*. *Bezpečnostní teorie a praxe*, 2015, č. 3, s. 112.

důvodem pro jeho zavedení přeplněnost věznic a s tím související vysoké náklady státu na výkon trestu odnětí svobody.²⁵

Elektronický monitoring je zde užíván od devadesátých let minulého století, a to způsobem, které se v jednotlivých státech liší. Můžeme rozlišovat dva základní modely využití elektronického monitoringu, kterými jsou tzv. front door model, kdy elektronický monitoring chápeme jako druh trestu nebo jako součást podmínek alternativních trestů. Druhým základním modelem je tzv. back door model, při kterém je elektronický monitoring součástí podmínek podmíněného propuštění nebo je používán ke sledování propuštěného pachatele po vykonání trestu odnětí svobody. Mimo tyto dva základní existují i mnohé další modely, například užití elektronického monitoringu ke kontrole uvnitř věznic, řešení domácího násilí, ochraně obětí násilné trestné činnosti, kontrole v případě nahrazení vazby nějakým alternativním opatřením nebo i jako samostatné opatření nahrazující vazbu. Kdybychom se měli zaměřit na v současnosti používané technologie, tak jimi jsou radiofrekvenční technologie a systém GPS. Tyto technologie jsou používány buď samostatně, nebo v jejich kombinaci, případně mohou být doplněny ještě o hlasovou verifikaci. Z časového hlediska se nejdéle elektronický monitoring v rámci evropských zemí užívá v Anglii a Walesu, Švédsku a Nizozemí.²⁶

2.2 Historický vývoj trestu domácího vězení a kontroly jeho výkonu na území ČR

V souvislosti se zavedením trestu domácího vězení do současného trestního zákoníku, který s účinností k 1. 1. 2010 společně s trestem zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce rozšířil paletu alternativních trestů, které je možné pachatelům trestných činů uložit, se o tomto trestu někdy hovoří jako o zcela novém druhu trestu. O nový druh trestu se však zdaleka nejedná a v minulosti se již na našem území uplatňoval.

Jeho historie na našem území sahá přinejmenším až do období rakousko-uherské monarchie, kdy byl trest domácího vězení zakotven v § 262 zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích. Jednalo se o říšský zákon, který byl v roce 1918 po vzniku Československé republiky na základě recepční normy převzat do jejího právního řádu. Zákon byl účinný až roku 1950, kdy došlo k jeho zrušení trestním zákonem č. 86/1950 Sb., který již odpovídal tehdejšímu politickému

²⁵BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. *Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement*. Trestněprávní revue, 2013, č. 3, s. 63.

²⁶DIBLÍKOVÁ, Simona. *Elektronický monitoring v Evropě*. Bezpečnostní teorie a praxe, 2015, č. 3, s. 112-115.

režimu a vykazoval výrazné rysy sovětského trestněprávního modelu.²⁷ Trest domácího vězení bychom marně hledali i v trestním zákoně č. 140/1961 Sb., který byl platný až do roku 2009, kdy byl nahrazen současným trestním zákoníkem.

Když se podrobněji zaměříme na právní úpravu trestu domácího vězení obsaženou v § 262 zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, zjistíme, že domácí vězení mohlo být uloženo místo vězení prvního stupně²⁸ a bylo možné ho uložit pouze pachateli, který byl člověkem dosud bezúhonné pověsti a který by jinak nemohl zastávat úřad, obstarávat svůj obchod či si jinak zajišťovat výdělek. Podmínkou pro uložení trestu byl pachatelův slib, že se z domu nevzdálí „pod nížádnou záminkou“. Další možností bylo postavení strážce před jeho dům. V případě, že odsouzený povinnost nevzdalovat se z domu nedodržel, musel zbytek trestu vykonat ve vězení.

Jak jsem již zmiňovala, tak trest domácího vězení byl znovu po šedesáti letech zaveden aktuálním trestním zákoníkem. Při jeho opětovném zavádění do právního řádu se sice navazovalo na úpravu obsaženou ve výše zmíněném zákoně, ale východiska jeho uzákonění byla poněkud odlišná, například principy tzv. restorativní justice. Důvodem pro jeho zavedení byla rovněž jako v jiných státech především ekonomická hlediska a také požadavek na zachování pozitivních rodinných a pracovních vazeb pachatele.²⁹ A již při jeho zavádění se počítalo s kontrolou odsouzených pomocí elektronického monitoringu.³⁰ Cesta k jeho zavedení však byla velmi dlouhá.

Od té doby, co byl trest domácího vězení zaveden, došlo na základě zkušeností získaných jeho užitím v praxi již k několika novelizacím. Zmínila bych například novelu provedenou zákonem č. 330/2011 Sb., kterou bylo z § 60 odst. 3 TrZ vypuštěno časové vymezení, ve kterém by se měl odsouzený zdržovat v obydlí. Současně bylo stanovení tohoto vymezení, po přihlédnutí ke konkrétním okolnostem (pracovní doba, péče o nezletilé děti), ponecháno na úvaze soudu. Další změnou bylo zavedení možnosti uložení „kvazi“ domácího vězení při podmíněném propuštění.

²⁷ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní zákoník I. § 1 až 139*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 817.

²⁸ Dle § 244 zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, trest vězení prvního stupně „záleží v zavření ve věznici bez želez; při čemž se odsouzenec, když může sobě výživu buď z vlastních prostředků nebo pomocí svých příslušníků opatřiti, na vůli zůstává, kterak se chce zaměstnávat“.

²⁹ ŠÁMAL, Pavel. *K úpravě trestních sankcí ve vládním návrhu rekodifikace trestního zákoníku*. Trestněprávní revue, 2005, č. 5, s. 119.

³⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. s. 39.

Asi nejrozsáhlejší novela byla realizována zákonem č. 390/2012 Sb. Jejím prostřednictvím došlo ke změně způsobu přeměny trestu domácího vězení v případě porušení stanovených podmínek, a také byly celkově rozšířeny možnosti užití tohoto trestu.³¹

Do té doby, než byl elektronický monitoring zaveden do ostrého provozu, tak kontrolu odsouzených prováděli v souladu s § 334b zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen „TrŘ“), úředníci PMS formou namátkových kontrol v místě výkonu trestu, a to v době, kdy se odsouzený měl v souladu s podmínkami trestu v určeném obydlí zdržovat. A dle § 334c TrŘ o neplnění stanovených podmínek výkonu trestu a uložených přiměřených omezení a povinností, informovali úředníci bezodkladně soud, který výkon trestu nařídil.

Pilotní projekt „Elektronický monitoring odsouzených“, který si kladl za cíl experimentálně ověřit provoz elektronického monitoringu a následně využít tyto poznatky pro přípravu zavedení tohoto způsobu kontroly odsouzených ke standardnímu užívání, byl zahájen 1. 7. 2012. Ve výběrovém řízení bylo vybrané monitorovací zařízení tehdy vyzkoušeno na 43 dobrovolnících z řad odsouzených a také na 4 úřednících PMS (též dobrovolnících). Tento experiment, který trval do 30. 11. 2012 dopadl úspěšně a bylo doporučeno jeho užití, konkrétně byl doporučen nákup 500 až 2 000 zařízení pro elektronické monitorování. Následovalo zveřejnění zakázky na dodávku a zajištění provozu zařízení sloužícího k elektronickému monitorování odsouzených k trestu domácího vězení dne 15. 2. 2013. Odhadovaná hodnota této zakázky činila 229.500.000,- Kč. Před realizací byla ale ukončena z důvodu její nerentability, způsobené amnestijním rozhodnutím prezidenta republiky v lednu 2013, v důsledku kterého došlo mimo jiné k prominutí uložených trestů domácího vězení.³² Ke dni 31. 8. 2013 existovalo pouze 99 osob odsouzených k trestu domácího vězení nebo podmíněně propuštěných s uloženým domácím vězením,³³ zakázka však počítala s průměrným stavem před amnestií, a tím pádem se nyní zdála být finančně předimenzovaná.

Naposledy byla veřejná zakázka Ministerstvem spravedlnosti a PMS vypsána 29. 2. 2016, a to po dalším neúspěšném pokusu v roce 2015, kdy byla veřejná zakázka na elektronický

³¹TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Budoucnost trestu domácího vězení v České republice*. In:STRÉMY, Tomáš (ed.).*Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi. Zborník z medzinarodnej vedeckej konferencie*. Trnava: Leges, 2015, s. 43-44.

³²VICHEREK, Roman. *Vazba a možnosti elektronické kontroly obviněného*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2019, č. 1, s 29.

³³ŠČERBA, Filip.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 357.

monitorovací systém zrušena, protože se do výběrového řízení nepřihlásil žádný uchazeč.³⁴ Vítězem soutěžního dialogu a tedy dodavatelem elektrických náramků se nakonec stala v únoru 2017 izraelská firma SuperCom. Ostrý provoz systému byl po téměř osmi letech po zavedení trestu domácího vězení do našeho právního řádu spuštěn v polovině září 2018.³⁵

³⁴*Ministerstvo a Probační a mediační služba vypisují novou zakázku na tzv. „elektronické náramky“* [online].parlamentnilisty.cz, 29. 2. 2016 [cit. 7. 3. 2020]. Dostupné na <<https://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Ministerstvo-a-Probacni-a-mediacni-sluzba-vypisuji-novou-zakazku-na-tzv-elektronicke-naramky-423984>>.

³⁵*Elektronické náramky jsou v ostrém provozu* [online]. justice.cz, 21. 9. 2018 [cit. 7. 3. 2020]. Dostupné na <<https://www.justice.cz/web/msp/tiskove-zpravy?clanek=elektronicke-naramky-jsou-v-ostrem-provozu>>.

3 Trest domácího vězení v české právní úpravě

Třetí kapitola diplomové práce bude věnována výhradně současné právní úpravě trestu domácího vězení, a to jak úpravě hmotněprávní, tak i procesní. Zákonný rámec trestu domácího vězení nalezneme v § 60 TrZ a jak jsem již zmínila v předchozí kapitole, jedná se o alternativní trest k trestu nepodmíněného odnětí svobody. Dle § 60 odst. 3 TrZ spočívá trest domácího vězení v povinnosti odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu trestu v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období, nebrání-li mu v tom důležité důvody, jejichž demonstrativní výčet zákon uvádí. Tento způsob omezení svobody odsouzeného by měl mimo jiné přispět k tomu, aby nedošlo ke zpretrhání jeho pozitivních rodinných a pracovních vazeb.

Obecně bychom trest domácího vězení mohli definovat jako „*omezení osobní svobody pachatele, které ho zároveň ponechává za stanovených podmínek na svobodě, přičemž ho svou podstatou motivuje k vedení řádného života včetně účinného omezení příležitostí k páčání další trestné činnosti*“.³⁶

Tento druh trestu by měl být ukládán pachatelům, které je třeba, s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, jejich osobě i možnostem jejich resocializace sice bezprostředně postihnout omezením osobní svobody (nestačí pouze podmíněné odsouzení), ale postačuje vůči nim, vzhledem k jejich osobním vlastnostem a rodinným poměrům, podstatně menší intenzita zásahu.³⁷

Z hlediska hierarchického uspořádání trestů v § 52 odst. 1 TrZ, jejichž uložení přichází v úvahu za spáchané trestné činy, je trest domácího vězení zařazen hned na druhé místo za trest odnětí svobody. To znamená, že trest domácího vězení je druhý nepřísnejší trest, který je možné dle TrZ uložit. Král zmiňuje zajímavou skutečnost, kterou je to „*že ne zcela zanedbatelné procento odsouzených (cca 15 %) tento druh trestu vnímá jako daleko přísnější než je trest odnětí svobody a po zkušenostech s výkonem obou druhů trestů by v případě nového odsouzení jednoznačně preferovalo trest odnětí svobody*“.³⁸

Z výše uvedeného je zřejmé, že při výkonu tohoto trestu dochází k citelnému omezení ústavně chráněné svobody pohybu (čl. 14 odst. 1 LSZP), v této souvislosti ale nelze než souhlasit

³⁶ VICHEREK, Roman. *Přeměna trestu domácího vězení – věc v praxi skoro nemožná*. Státní zastupitelství, 2015, č. 6, s. 30.

³⁷ ŠÁMAL, Pavel. *K úpravě trestních sankcí ve vládním návrhu rekodifikace trestního zákoníku*. Trestněprávní revue, 2005, č. 5, s. 119.

³⁸ KRÁL, Vladimír. *Domácí vězení-další alternativní trest?* Trestněprávní revue, 2007, č. 8. s. 235.

s Púrym, který říká, že újma způsobená odsouzenému výkonem trestu domácího vězení je nesrovnatelně nižší, než jakou by pro něj znamenal výkon, byť jen krátkodobého, nepodmíněného trestu odnětí svobody.³⁹

3.1 Podmínky uložení trestu domácího vězení

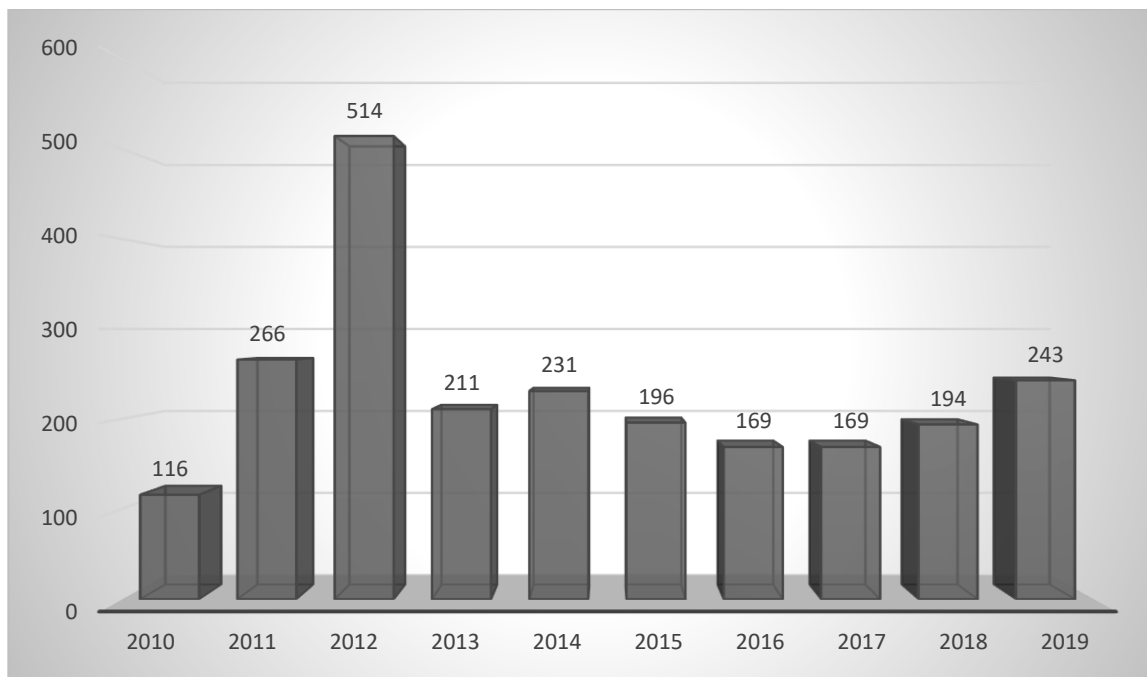
Podmínky, které musí být splněny, aby vůbec mohl být trest domácího vězení pachateli uložen, jsou vyjádřeny v § 60 odst. 1 TrZ. Tyto podmínky jsou celkem tři (kromě obecné podmínky výměry tohoto druhu trestu) a všechny musí být splněny kumulativně.⁴⁰

První zákonnou podmínkou pro uložení trestu domácího vězení je spáchání přečinu. Jako přečiny jsou dle § 14 odst. 2 TrZ označovány všechny nedbalostní trestné činy (tedy bez ohledu na horní hranici trestní sazby odnětí svobody za ně stanovené) a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let (včetně). Přečiny, za které bývá soudem trest domácího vězení nejčastěji ukládán, jsou dle statistických údajů Ministerstva spravedlnosti, maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, krádež či zanedbání povinné výživy. Pro představu bych ráda v následujících tabulkách ukázala nejprve vývoj počtu pravomocně uložených trestů domácího vězení (včetně trestního opatření domácího vězení) v ČR od roku 2010 a následně, za které přečiny soud tento trest nejčastěji ukládal jako hlavní sankci v roce 2018. Pro úplnost je ještě nutné uvést, že k výraznému poklesu počtu uložených trestů domácího vězení v roce 2013, došlo v důsledku amnestie vyhlášené prezidentem republiky.

³⁹ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní zákoník I. § 1 až 139*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 820.

⁴⁰ BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. *Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement*, *Trestněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 63.

Tabulka č. 1: Vývoj počtu pravomocně uložených trestů domácího vězení od roku 2010⁴¹

Tabulka č. 2: Počet pravomocně uložených trestů domácího vězení dle paragrafů v roce 2018

	§146	§178	§196	§201	§205	§209	§234	§274	§283	§337	§358
Počet TDV	5	3	10	3	23	3	5	5	3	26	9 ⁴²

Z tabulek vyplývá, že trest domácího vězení byl v roce 2018 uložen celkem ve 194 případech, a z toho nejčastěji jako hlavní sankce za přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (26 případů), přečin krádeže (23 případů), přečin zanedbání povinné výživy (10 případů) a přečin výtržnictví (9 případů). V roce 2019 bylo uloženo celkem 243 trestů domácího vězení, což je o 25,3 % více než v předcházejícím roce. Jde tedy sledovat celkem výrazný nárůst případů, který nastal po zavedení elektronického monitoringu.

Druhou zákonnou podmínkou, která je vyjádřena v § 60 odst. 1 písm. a) TrZ je závěr soudu o tom, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu, osobě a poměrům pachatele lze mít důvodně za to, že postačí uložení trestu domácího vězení, a to popřípadě i vedle jiného trestu. Jedná

⁴¹ *Statistiky* [online]. justice.cz, [cit. 5. dubna 2020]. Dostupné na < <https://justice.cz/web/msp/statistiky2> >.

ŠPEJROVÁ, Kamila. *Zkušenosti Probační a mediační služby s uplatňováním trestu domácího vězení a elektronickým monitorovacím systémem* [prezentace]. Brno: VIII. Kriminologické dny, 2020.

⁴² *Přehled o pravomocně odsouzených fyzických osobách podle paragrafů*. Dostupné na < <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html> >.

se v podstatě o protiváhu ustanovení § 55 odst. 2 TrZ, ve kterém je vyjádřeno omezení možnosti ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody u trestných činů, u nichž horní hranice trestní sazby odnětí svobody nepřevyšuje pět let, pouze na případy, kdy by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život. Dalo by se tedy říci, že při ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody za výše uvedené delikty musí být soudem odůvodněno, že jiný druh trestu není dostačující, naopak při ukládání trestu domácího vězení musí soud zdůvodnit, že domácí vězení jako trest postačuje a uložení trestu odnětí svobody není nutné.⁴³ Dále soud posuzuje konkrétní povahu a závažnost spáchaného přečinu, která je určena způsobem a intenzitou naplnění konkrétních znaků skutkové podstaty trestného činu.⁴⁴ A v neposlední řadě soud posuzuje také pachatelovy poměry (osobní, rodinné, majetkové a jiné) – např. zdravotní stav, těhotenství, věk, zaměstnání či podnikatelskou činnost, rodinnou a sociální situaci, užívání alkoholu a psychotropních látek atd. Z tohoto hlediska je dle mého názoru tento trest velmi vhodný například pro osoby se zdravotními indispozicemi nebo osoby vyššího věku. Při ukládání trestu domácího vězení jsou ale z hlediska poměrů pachatele úplně nejdůležitější podmínky jeho bydlení, protože v některých případech by totiž mohly naprosto znemožňovat jeho uložení (např. bezdomovec).

Poslední zákonná podmínka, která musí být splněna společně se dvěma předchozími, spočívá v tom, že pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne potřebnou součinnost (§ 60 odst. 1 písm. b) TrZ). Trest domácího vězení je tedy možné pachateli trestného činu uložit pouze pokud soudu dobrovolně tento slib poskytne. To znamená, že trest domácího vězení není možné pachateli uložit proti jeho vůli a když pachatel slib neposkytne, musí mu soud uložit jiný druh trestu. Základními účely, proč je poskytnutí slibu vyžadováno, je posílení resocializačního účinku trestu (výkon trestu má větší naději na dosažení svého účelu, když k němu dá pachatel dobrovolně souhlas) a také zajištění jeho bezproblémového výkonu.⁴⁵ Pachatelovo negativní stanovisko k trestu domácího vězení by totiž bylo již od začátku překážkou v jeho výkonu a uložení tohoto trestu by se mohlo stát pouhou formalitou, po níž bude následovat jeho přeměna v trest odnětí svobody.⁴⁶

⁴³ ŠČERBA, Filip.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 334.

⁴⁴ BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. *Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement*. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 63.

⁴⁵ ŠČERBA, Filip.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 335.

⁴⁶ PŮRY, František. In ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní zákoník I. § 1 až 139*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 822.

Trest domácího vězení může být uložen buď jako trest samostatný nebo může být uložen i vedle trestu jiného. Možnost uložení tohoto trestu jako trestu samostatného musí odůvodnit především povaha a závažnost spáchaného přečinu. Dalším hlediskem je osoba pachatele a jeho poměry. Při posuzování těchto hledisek musí soud dojít k závěru, že uložení jiného trestu není třeba. Pokud však soud dojde k závěru, že je trest domácího vězení třeba kombinovat s některým dalším druhem trestu, musí postupovat v souladu s omezením zakotveném z § 53 odst. 1 TrZ, ve kterém je stanoveno, že trest domácího vězení není možné uložit vedle trestu odnětí svobody ani vedle trestu obecně prospěšných prací.

3.2 Výměra trestu, místo jeho výkonu a povinnosti pachatele

Trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí nebo v jeho části v době, kterou stanoví soud, s výjimkou případů, jejichž demonstrativní výčet je v zákoně uveden. Mezi tyto výjimky řadíme zejména výkon zaměstnání a povolání či poskytnutí zdravotních služeb z důvodu nemoci nebo úrazu odsouzeného. Dále může soud odsouzenému povolit účast na pravidelných bohoslužbách nebo náboženských shromážděních.

Trest domácího vězení může být dle zákona uložen nejvýše na 2 roky, přičemž zákonodárce nestanovuje žádnou dolní hranici. Při porovnání s právní úpravou v zahraničí zjistíme, že je tato maximální výměra trestu poměrně vysoká, jelikož v ostatních státech, které tento trest zavedly do své právní úpravy, je ukládán spíše v rádech měsíců.⁴⁷ Na druhou stranu ale naše úprava umožňuje různé modifikace trestu, příkladem je tzv. víkendový trest, kdy soud odsouzenému pachateli určí s ohledem na jeho zaměstnání a jeho rodinné či jiné poměry, aby se zdržoval v určeném obydlí jen ve dnech pracovního klidu a pracovního volna anebo i v několika jiných dnech v týdnu (nikoliv tedy každý den v týdnu).⁴⁸

Soud musí v každém individuálním případě (projev zásady soudní individualizace trestu) stanovit dobu, ve které se musí odsouzený zdržovat v určeném obydlí, jelikož zákonnou novelou č. 330/2011 Sb. došlo k vypuštění obecně vymezené povinnosti zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech od 20:00 do 5:00 hodin. Tím pádem není soud nijak konkrétně limitován časovým rozsahem ukládané povinnosti. Faktory, ke kterým by však soud měl při stanovování tohoto časového období přihlídnout, jsou zejména

⁴⁷ KRÁL, Vladimír. *Domácí vězení-další alternativní trest?* Trestněprávní revue, 2007, č. 8, s. 236.

⁴⁸ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury k 1.8. 2011.* 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2011, s. 210.

pracovní doba pachatele, čas potřebný k cestě do zaměstnání, péče o nezletilé děti ale i nutné osobní a rodinné záležitosti (např. péče o dlouhodobě nemocného člena rodiny, studium apod.).

Trest se vykonává v obydlí, kterým je dle § 133 TrZ myšlen dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející. Trest je možné vykonávat i v pouhé části obydlí, k tomu ale dochází spíše ojediněle. Před uložením trestu domácího vězení je vhodné, aby soud pověřil úředníka PMS provedením tzv. předběžného šetření, jehož cílem je zjistit, zda je vůbec možné trest uložit a také analyzovat rizika a potřeby obviněného. Existují totiž překážky bránící uložení tohoto trestu, a to například že obviněný nemá stálé bydliště, dlouhodobě pracovně pobývá mimo obydlí nebo páchal trestnou činnost na osobách žijících ve společné domácnosti.⁴⁹ V souvislosti se zavedením elektronického monitoringu se toto šetření stává téměř nezbytností, protože se přidává několik dalších možných překážek, jako je absence stabilního přívodu elektrické energie v obydlí, absence vhodného místa pro umístění základnové stanice či absence pokrytí signálem GPS/GSM.⁵⁰

Společně s výše uvedenou základní povinností zdržovat se ve stanovené době v určitém obydlí, může soud dle § 60 odst. 5 uložit pachateli na dobu výkonu trestu i některá přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti, směřující k tomu, aby pachatel vedl řádný život. Demonstrativní výčet těchto povinností a omezení, které jsou orientovány primárně na odstranění základních kriminogenních faktorů, jejichž negativní vliv vede mnohdy k páchání trestné činnosti, nalezneme v § 48 odst. 4 TrZ. Uložené povinnosti a omezení musí být přiměřené ke konkrétnímu spáchanému trestnému činu, pokud by k němu neměly žádný vztah, tak by je nebylo možné uložit, ani pokud by jinak mohly přispět k převýchově obviněného. Rovněž nesmí být takové povahy, aby se jimi nahrazoval některý druh trestu.⁵¹ Typickým příkladem individualizace trestu domácího vězení může být situace, kdy se pachatel dopustil přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky tím, že řídil motorové vozidlo ve stavu vylučujícím způsobilost, kterou si způsobil požitím alkoholu. Soud může pachateli vedle trestu domácího vězení uložit například povinnost podrobit se protialkoholní léčbě, která není ochranným léčením nebo omezení spočívající ve zdržení se požívání alkoholických nápojů. Není však možné, aby soud pachateli uložil formou přiměřeného omezení zákaz řízení motorových vozidel, ten je možné uložit pouze ve formě trestu.

⁴⁹ ŠKVAIN, Petr. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3832-33.

⁵⁰ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Informace pro soudce a státní zástupce k součinnosti s Probační a mediační službou v rámci zajištění elektronického monitoringu*. 2018, s. 13.

⁵¹ ŠČERBA, Filip. In JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 92.

Soud pachateli zpravidla rovněž uloží, aby dle svých sil nahradil škodu nebo odčinil újmu, kterou trestným činem způsobil či aby vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem. Tuto povinnost soud neuloží pouze ve výjimečných případech, kdy k tomu jsou zvláštní důvody. Takovými důvody může být to, že v době rozhodování soudu již došlo ze strany pachatele k náhradě této škody (případně odčinění újmy či vydání bezdůvodného obohacení), poškozený se výslovně vzdal svého nároku nebo již došlo k zajištění nároku na majetku obviněného.⁵²

3.3 Přeměna trestu domácího vězení v trest odnětí svobody

V případě nedodržování podmínek trestu domácího vězení přichází následek v podobě přeměny trestu domácího vězení v trest odnětí svobody. Tuto problematiku řeší § 61 TrZ, jedná se o ustanovení, které bylo výrazně ovlivněno již zmíněnou novelou zákona č. 330/2011 Sb. Původně totiž trestní zákoník pracoval s institutem tzv. náhradního trestu, který byl pro případ zmaření výkonu trestu domácího vězení stanovován až na jeden rok, a to již při samotném ukládání trestu domácího vězení.

V současné právní úpravě jsou zákonem stanoveny následující důvody, pro které soud může přistoupit k přeměně trestu:

- a) odsouzený se vyhýbá nástupu výkonu trest,
- b) odsouzený bez vážného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu,
- c) odsouzený jinak maří výkon trestu (např. neumožní vstup do obydlí),
- d) odsouzený zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest.

Některý z výše uvedených taxativních způsobů porušení podmínek výkonu trestu domácího vězení musí nastat v rozhodné době (tedy od právní moci odsuzujícího rozsudku, kterým byl pachateli tento trest uložen, do jeho skončení). Soud následně může tento trest (nebo jeho zbytek) přeměnit na trest odnětí svobody, a to i během doby stanovené pro jeho výkon. Zároveň soud rozhodne o způsobu jeho výkonu. Dle § 334g TrŘ rozhodnutí o přeměně trestu spadá do pravomoci předsedy soudu, který tento trest nařídil. Může tak učinit na návrh úředníka PMS nebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání.

⁵² PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní zákoník I. § 1 až 139*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 829.

Nevedení řádného života⁵³ zákon výslovně mezi výše uvedené důvody, pro které může soud k přeměně trestu přistoupit, nezahrnuje. Navzdory tomu se ale domnívám, že se o důvod pro přeměnu trestu jedná, protože jak je uvedeno i ve stanovisku Nejvyššího soudu, tak „*vedení řádného života je nezbytným předpokladem i řádného vykonávání trestu domácího vězení*“. To znamená, že pokud by odsouzený například během výkonu trestu domácího vězení spáchal nový trestný čin, mělo by se jednat o důvod pro jeho přeměnu. Dle Nejvyššího soudu se to totiž řadí pod „jiné maření výkonu tohoto trestu“ dle § 61 TrZ.⁵⁴ Dle mého názoru by bylo ale vhodné, aby zákon tento důvod přeměny výslovně uváděl jako je tomu například u trestu obecně prospěšných prací. Na nelogičnost absence takového ustanovení upozorňuje například i Púry⁵⁵ nebo Ščerba⁵⁶.

V případě přeměny se přepočítání provádí tím způsobem, že každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá za jeden den odnětí svobody. V krajním případě je tedy možné, že bude trest přeměněn na trest odnětí svobody v délce trvání dvou let, což je oproti původní úpravě o celý jeden rok více a došlo tedy v tomto ohledu k určitému zpřísnění. Velkou výhodou současného modelu je ale proporcionalita ukládaného trestu vzhledem k době, po kterou byl trest domácího vězení vykonáván. To znamená, že čím delší dobu vykonával odsouzený trest domácího vězení, tak o to kratší bude následně přeměněný trest odnětí svobody. Oproti tomu již zmiňovaný náhradní trest musel být vykonán v celém svém rozsahu. Přesto ale někteří autoři považují tento model oproti tomu původnímu za méně vhodný a shledávají v něm mnohé nedostatky.⁵⁷

Za nejzávažnější nedostatek je považováno to, že v případě porušení podmínek trestu domácího vězení nedochází k přerušení jeho výkonu, ale odsouzený naopak musí v jeho výkonu nadále pokračovat. To vede k otázce, jakou část trestu odnětí svobody v případě přeměny, bude muset odsouzený vykonat (tzn., ke kterému dni bude stanoven počátek přepočtu). Odborníci se shodují na tom, že tím rozhodným okamžikem je rozhodnutí soudu o přeměně trestu, nikoli samotné porušení podmínek trestu. V důsledku toho ale může nastat i situace, že soud v době svého rozhodování již nebude mít co přeměňovat, protože fakticky již nebude existovat žádný

⁵³ Vedení řádného života je poměrně široký pojem, který primárně předpokládá dosavadní trestní bezúhonnost pachatele. Vedle toho zahrnuje chování pachatele v souladu s ostatními zákony.

⁵⁴ *Zhodnocení praxe soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011* (Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. Ts 43/2012)

⁵⁵ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 832.

⁵⁶ ŠČERBA, Filip.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 346-347.

⁵⁷ VICHEREK, Roman. *Přeměna trestu domácího vězení – věc v praxi skoro nemožná*. Státní zastupitelství, 2015, č. 6, s. 31.

nevykonaný den trestu domácího vězení. Jako možné řešení této situace se jeví zavedení institutu dočasného pozastavení výkonu trestu domácího vězení, kdy by odsouzený až do rozhodnutí soudu trest nevykonával a pokud by soud rozhodl, že podmínky trestu byly porušeny a přistoupil k jeho přeměně, tak by se přeměňovala na trest odnětí svobody doba od pozastavení výkonu tohoto trestu.⁵⁸

Vzhledem k výše uvedeným problémům, které se v praxi vyskytují, považuji za vhodnější původní právní úpravu, která byla změněna výše uvedenou novelou č. 330/2011 Sb. Výhoda současného modelu oproti modelu původnímu, kdy docházelo ke stanovování náhradního trestu odnětí svobody již při ukládání trestu domácího vězení, je spatřována zejména v již zmiňované proporcionalitě. Oproti tomu původní model odsouzeného mimo jiné výrazně více motivoval k vykonání uloženého trestu domácího vězení a nemohl v něm vzbuzovat pocit beztrestnosti pro případ jeho porušování jako tomu může být v současné době.

Pro úplnost bych ještě doplnila, že dle § 57a TrZ je rovněž možné přeměnit trest odnětí svobody v trest domácího vězení. Dochází tedy k přeměně v trest mírnější, ve své podstatě se jedná o institut svým účelem velmi blízký podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Závěrem bych ještě chtěla poznamenat, že 1. 10. 2020 nabyla účinnosti novela č. 333/2020 Sb., kterou došlo mimo jiné i ke změnám právní úpravy některých alternativních trestů. Konkrétně v této oblasti došlo ke zrušení možnosti přeměny trestu obecně prospěšných v trest domácího vězení a možnosti přeměny peněžitého trestu v trest domácího vězení. Novela tedy znemožňuje možnost přeměny alternativních trestů v jiné alternativní tresty a aktuálně je možná jejich přeměna pouze v nepodmíněný trest odnětí svobody. I přesto, že dochází v daném případě k zostřování trestní represe, považuji tento návrat k právnímu stavu před novelou č. 300/2011 Sb. za krok správným směrem.

V praxi se toto úprava setkávala s výraznou kritikou, zejména vzhledem k tomu, že docházelo v důsledku těchto postupných přeměn ke komplikacím ve výkonu jednotlivých alternativních trestů a ke zbytečnému prodlužování vykonávacího řízení. Bylo tomu tak z toho důvodu, protože odsouzený mnohdy nevykonával ani daný sekundární alternativní trest, a nakonec k přeměně v trest odnětí svobody stejně došlo. Dalším problémem bylo to, že tato právní úprava

⁵⁸ Tamtéž, s. 34-35.

měla negativní vliv na preventivní význam ukládaných trestů, protože v odsouzených vyvolávala určitý pocit beztrestnosti a rovněž je dostatečně nemotivovala k řádnému vykonání trestu.⁵⁹

3.4 Trestní opatření domácího vězení u mladistvého

Mladistvému pachateli může soud pro mládež uložit mimo jiné⁶⁰ některé z trestních opatření, která představují nejpřísnější druh trestněprávního následku provinění. Dle § 24 odst. 1 písm. g) ZSVM patří mezi tato trestní opatření i domácí vězení.

Právní rámec tohoto trestního opatření nalezneme, rovněž jako u dospělých pachatelů, v TrZ, a to z toho důvodu, že v ZSVM není žádné ustanovení, které by tuto obecnou úpravu modifikovalo. Při jeho ukládání mladistvým ale není možné postupovat shodně jako u dospělých pachatelů. Jednou z hlavních odlišností je povinnost soudu brát v úvahu specifika dospívání mladistvých a rovněž nutnost klást mnohem větší důraz na výchovně preventivní působení sankce, než jak tomu je u dospělých pachatelů.⁶¹ Soud musí při ukládání trestního opatření velmi pečlivě zvažovat, zda je jeho uložení v daném případě vůbec vhodné. Mladiství mohou totiž domácí vězení vnímat ještě více negativně a pociťovat výraznější újmu než pachatelé dospělí, a to zejména z toho důvodu, že jim výrazně omezuje navazování a rozvoj pozitivních sociálních vztahů.⁶²

Dle § 26 odst. 2 ZSVM, nesmí horní hranice sazby trestního opatření domácího vězení převyšovat polovinu horní hranice stanovené v trestním zákoníku, to znamená, že výměra tohoto opatření může činit maximálně jeden rok. Vedle trestního opatření domácího vězení může soud mladistvému pachateli uložit i některé výchovné opatření. Uložení výchovného opatření je vhodné zejména v situacích, ve kterých je jeho uložení účinnou reakcí na zjištěné příčiny trestné činnosti a také na aktuální životní poměry mladistvého. Může se jednat například o kombinaci domácího vězení s dohledem probačního úředníka.⁶³ Další rozdíl ve srovnání s trestem domácího vězení, který je ukládán dospělým pachatelům je v tom, že soud musí mimo jiné umožnit mladistvému i účast na aktivitách, které se pozitivně podílejí na rozvoji jeho osobnosti (např. zájmové kroužky).⁶⁴

⁵⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s. 17.

⁶⁰ Soud může dále mladistvému uložit např. výchovná opatření, ochranná opatření či povinnost k náhradě škody.

⁶¹ SOTOLÁŘ, Alexander. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 252.

⁶² ŠČERBA, Filip.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 332-333.

⁶³ SOTOLÁŘ, Alexander. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 148.

⁶⁴ Tamtéž, s. 252.

Specifikem, se kterým se u trestního opatření domácí vězení setkáváme, je tzv. fikce neodsouzení. Zatímco u dospělých pachatelů je trest domácího vězení na rozdíl od některých jiných alternativních trestů možné zahladit pouze na žádost a po splnění zákonných podmínek uvedených v § 105 odst. 1 písm. e) TrZ, tak v případě trestního opatření domácí vězení se po jeho vykonání, případně v situaci, kdy bylo od výkonu trestního opatření (nebo jeho zbytku) pravomocně upuštěno, hledí na mladistvého jako by nebyl odsouzen bez dalšího. Důvodem je snaha usnadnit mladistvým jejich přechod k normálnímu a řádnému životu ve společnosti.⁶⁵

⁶⁵ NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Trest domácího vězení*. Bulletin advokacie, 2009, č. 9, s. 96.

4 Výkon a kontrola výkonu trestu domácího vězení

4.1 Výkon trestu domácího vězení

Základním úkonem vykonávacího řízení trestu domácího vězení je nařízení jeho výkonu, jehož úpravu nalezneme v § 334a TrŘ. Ihned poté, co se rozhodnutí, podle kterého se má domácí vězení vykonat stane vykonatelným, tak předseda senátu soudu, který ve věci rozhodoval v prvním stupni zašle odsouzenému a příslušnému středisku PMS nařízení výkonu tohoto trestu. Jedná se o opatření, ve kterém musí předseda senátu určit počátek výkonu a místo výkonu trestu domácího vězení.

V ustanovení § 334a odst. 2 je uvedeno, že počátek výkonu trestu předseda senátu stanoví tak, aby si odsouzený mohl obstarat své záležitosti. Jedná se o výjimku z jinak obecně platné zásady rychlosti a bezodkladnosti. Tato lhůta musí být přiměřená okolnostem případu a zpravidla bývá vyměřena v rádech dnů, nejvýše týdnů. Neměla by však nijak zásadně překročit lhůtu jednoho měsíce.⁶⁶

Místem výkonu trestu stanoví předseda senátu obydlí odsouzeného v místě trvalého pobytu, případně obydlí v místě, kde se odsouzený zdržuje. Problematika obydlí je podrobněji rozebrána v předchozí kapitole, ve které jsem již zmiňovala potřebnost tzv. předběžného šetření, prováděného probačním úředníkem. Pokud ale soud i přesto rozhodne o uložení trestu domácího vězení bez předchozího předběžného šetření, tak je vhodné, aby příslušné středisko PMS pověřil k místnímu šetření právě před nařízením výkonu sankce. Pokud k tomu nedojde, může totiž nastat situace, kdy trest domácího vězení nebude možné vykonat (např. technické problémy, zdravotní důvody odsouzeného).⁶⁷ Takovou situaci může předseda senátu následně řešit prostřednictvím institutu odkladu výkonu trestu, ale to je možné pouze v případě, kdy se jedná o důležité důvody, které mají přechodnou povahu.

Pokud jsou zde důležité důvody (např. zánik nájmu k bytu, v němž má odsouzený trest vykonávat, změna pracovní doby odsouzeného), tak může předseda senátu v průběhu výkonu trestu rozhodnout i o změně trestu dle § 334e TrŘ. Usnesením může rozhodnout o změně místa výkonu trestu, doby, kdy se tam má odsouzený zdržovat nebo může změnit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uložené odsouzenému.

⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád*. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3837.

⁶⁷PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. Informace pro soudce a státní zástupce k součinnosti s Probační a mediační službou v rámci zajištění elektronického monitoringu, 2018. s. 13.

4.2 Kontrola výkonu trestu domácího vězení

Kontrola výkonu trestu domácího vězení byla již od jeho znovuzavedení do našeho právního řádu asi nejvíce problematickým a často diskutovaným tématem. Bylo tomu tak zejména proto, že jeho právní úprava byla přijata, aniž by zde byly podmínky pro zajištění řádného výkonu tohoto alternativního trestu takovým způsobem, aby byl splněn jeho účel. Absence účinné kontroly byl také soudci nejčastěji uváděný důvod, proč trest domácího vězení ukládali velmi sporadicky.⁶⁸

Kontrolu výkonu trestu zajišťuje dle § 334b TrŘ Ministerstvo spravedlnosti nebo jím k výkonu elektronické kontroly zřízená organizační složka státu ve spolupráci s Probační a mediační službou prostřednictvím elektronického kontrolního systému umožňujícího detekci pohybu odsouzeného nebo Probační a mediační služba namátkovou kontrolou prováděnou probačním úředníkem. Podrobnosti kontroly výkonu trestu domácího vězení jsou dle § 334h TrŘ stanoveny vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

V současné době je kontrola prováděna oběma uvedenými způsoby, přičemž elektronický monitoring byl uveden do praxe 21. 9. 2018. Do té doby probíhala kontrola odsouzených pouze prostřednictvím namátkových kontrol.

4.2.1 Namátkové kontroly odsouzených

PMS zajišťuje prostřednictvím svých zaměstnanců (probačních úředníků, asistentů) kontrolu výkonu trestu domácího vězení namátkovou kontrolou odsouzených v místě, kde se má trest v souladu s nařízením jeho výkonu vykonávat. Jedná se ve své podstatě o osobní návštěvu probačního úředníka nebo asistenta v místě výkonu trestu v době, kdy se má odsouzený v daném obydlí zdržovat. Povinností odsouzeného je umožnit probačnímu úředníkovi vstup do místa výkonu trestu a poskytnout veškerou potřebnou součinnost.

Jak jsem již uváděla výše, tak tento systém kontroly není sám o sobě dostačující a byl kritizován nejen samotnými soudci a státními zástupci, ale i odborníky. Nejčastěji kritizovali nedostatečné personální zajištění a tím pádem nízkou četnost prováděných kontrol a dále, že tento způsob kontroly umožňuje uplatňovat odsouzeným účelová tvrzení, kterými omlouvají svoji

⁶⁸ SCHEINOST, Miroslav a kol. *Sankční politika pohledem praxe*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014, s. 14-17.

nepřítomnost v místě výkonu trestu v době návštěvy probačního úředníka (např. že odsouzený spal a neslyšel zvonek).⁶⁹

V době, kdy se jednalo o jediný možný způsob kontroly, měli probační úředníci dle pokynu ředitele PMS č. 4/2010, povinnost provádět tyto kontroly nejméně třikrát za měsíc, což se jeví být z hlediska efektivity kontroly výkonu trestu jako velice nízká frekvence. V praxi se ale kontroly prováděly daleko častěji, zpravidla několikrát týdně.

Důvodů, proč se namátkové kontroly provádějí i nyní, po zavedení elektronického monitoringu, je hned několik. Mezi nejčastější důvody patří nevhodnost obydlí odsouzeného, jeho povolání (např. řidič kamionu) či zdravotní stav (např. onemocnění, které vylučuje nebo výrazně omezuje možnost nošení elektronického náramku jako jsou různé kožní nemoci, bércové vředy nebo i skutečnost, že odsouzený často podstupuje vyšetření prostřednictvím CT nebo magnetické rezonance), které jeho zařazení do programu elektronického monitoringu znemožňují.

Namátkové kontroly se ale neprovádí pouze u těchto osob pro elektronický monitoring nevhodných. Probační úředníci provádějí namátkové kontroly i u těch odsouzených, kteří do programu elektronického monitoringu zařazení byli. Tyto kontroly ale probíhají v podstatně menší míře. Díky tomu se mohou probační úředníci více zaměřit na kontrolu plnění uložených přiměřených omezení a přiměřených povinností, pomáhat odsouzenému při řešení jeho problémů a celkově ho usměrňovat k vedení řádného života.

Při vytváření plánu kontrol je nutné, aby probační úředníci stanovili časy a termíny kontrol tak, aby odsouzení nemohli vypořádat jejich určitou pravidelnost a přizpůsobit se jí. V některých případech dochází i k tzv. následných kontrolám, to znamená, že se probační úředníci vrátí na kontrolu opětovně v ten samý den. Čas kontroly závisí na časovém období, ve kterém je odsouzený povinen se v určeném obydlí zdržovat, stanoveném v rozhodnutí soudu. Zpravidla to bývá v pracovních dnech pozdě večer nebo naopak brzy ráno, ve dnech pracovního klidu a pracovního volna probíhají kontroly v různou dobu během celých 24 hodin. Přičemž v prvotní fázi výkonu trestu bývají namátkové kontroly velmi intenzivní.⁷⁰

Kontrolu probační úředník vykonává vždy v doprovodu další osoby, kterou je ve většině případů další probační úředník či asistent, v některých případech, kdy o to probační úředník požádá, to může být i policista (např. kontrola v rizikových lokalitách). O každé takové kontrole má probační úředník povinnost sepsat záznam, který musí podepsat i odsouzený, pokud se v době

⁶⁹ Tamtéž, s. 16-17.

⁷⁰ BLANDA, Robert. Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic?. České vězeňství, 2010, č. 1, s. 16.

kontroly v místě výkonu trestu zdržuje. Pokud ale probační úředník odsouzeného v místě výkonu trestu nezastihne, tak to poznamená do záznamu společně s bližšími okolnostmi případu a na místě zanechá sdělení o porušení trestu domácího vězení.

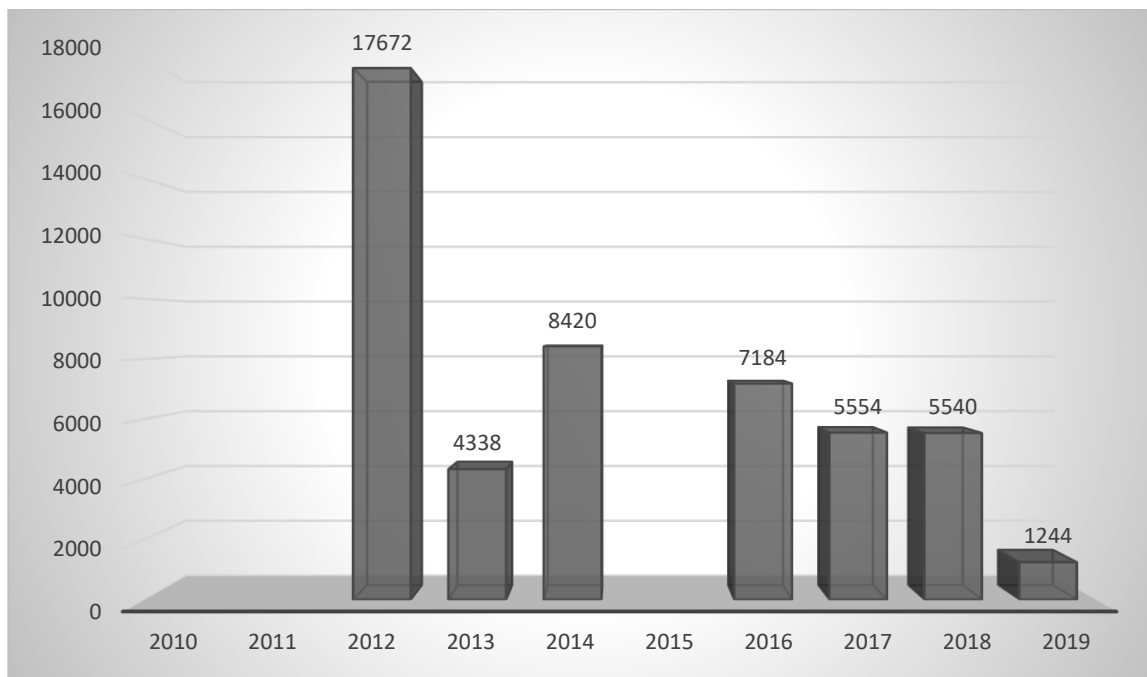
Tyto osobní kontroly mohou být doplněny také tzv. vzdálenou kontrolou, která probíhá telefonicky, případně také prostřednictvím webové kamery (např. Skype). Dále mohou být namátkové kontroly doplněny konzultacemi s probačním úředníkem na středisku PMS.⁷¹

Pokud byla odsouzenému současně uložena povinnost zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek, tak v rámci každé namátkové kontroly provádí probační úředník také dechovou zkoušku na přítomnost alkoholu nebo slinný test na přítomnost jiných drog.

V níže uvedené tabulce můžeme vidět vývoj počtu namátkových kontrol v jednotlivých letech již od zavedení trestu domácího vězení do českého právního řádu. Na první pohled patrný výrazný pokles počtu namátkových kontrol v roce 2013 je způsoben amnestií prezidenta republiky, o které jsem se zmiňovala již v minulé kapitole v souvislosti s poklesem počtu uložených trestů domácího vězení. V souvislosti s poklesem uložených trestů muselo samozřejmě dojít i k výraznému poklesu uskutečněných kontrol.

⁷¹ŠKVAIN, Petr. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3846.

Tabulka č. 3: Počet namátkových kontrol provedených v letech 2010–2019⁷²

Další výrazný pokles počtu namátkových kontrol nastal v roce 2019. Tento pokles je způsoben zmiňovaným zavedením elektronického monitoringu odsouzených v září 2018. Uvedených 1244 namátkových kontrol v sobě tedy zahrnuje pouze kontroly osob, u kterých nebylo použití elektronického monitoringu vhodné a rovněž občasné kontroly osob elektronicky monitorovaných. V počtu uložených trestů domácího vězení je s rokem 2019 srovnatelný rok 2014, přičemž v roce 2014 připadlo na jeden týden přibližně 162 kontrol, zatímco v roce 2019 pouhých 24. Došlo tedy mimo jiné k výraznému ušetření času probačních úředníků, potřebného k práci s odsouzenými.

Pokud probační úředník zjistí, že odsouzený nedodrží stanovené podmínky trestu a uložená přiměřená omezení a povinnosti, tak s ním nejprve zjištěné porušení projedná (kontaktuje odsouzeného telefonicky nebo písemně). Odsouzený totiž mohl mít pro dané porušení objektivní a ospravedlnitelné důvody (např. nepřítomnost v obydlí z důvodu náhlé hospitalizace v nemocnici), jejichž pravdivost si probační úředník ověří. Pokud zde ale takové důvody nejsou, je povinností probačního úředníka v souladu s § 334c TrŘ, bezodkladně sdělit tuto skutečnost soudu, který výkon trestu nařídil.

Probační úředník svá zjištění dokládá soudu kopiemi záznamů o zjištěném případě porušení podmínek výkonu trestu, včetně stanoviska odsouzeného a záznamu o prověření tvrzení

⁷² Export dat z probačního rejstříku AIS PMS (data za roky 2010, 2011 a 2015 nejsou dostupná)

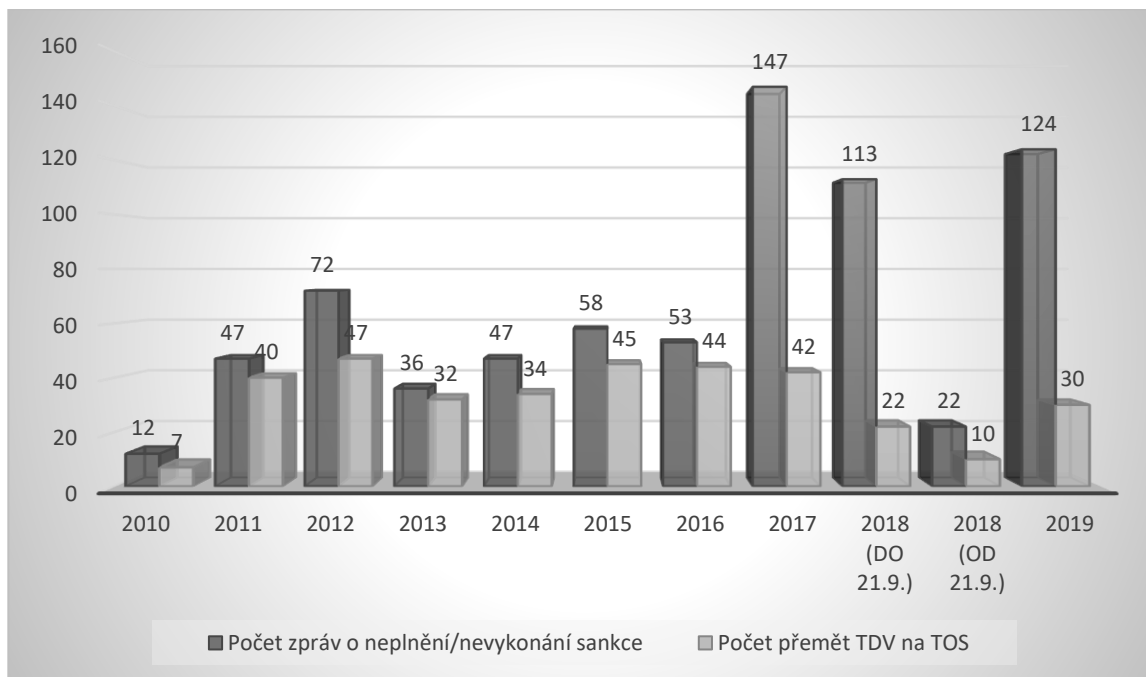
odsouzeného o důvodech porušení podmínek výkonu trestu domácího vězení. Jak uvádí Vicherek, tak v praxi často dochází k situacím, kdy odsouzený odůvodní svoji nepřítomnost tím, že byl u lékaře, nicméně nedoloží potvrzení o jeho návštěvě. Následně mu je poskytnut čas k jeho zajištění a předložení, přičemž tento postup se může i několikrát opakovat. V důsledku toho dochází k tomu, že soudu je sděleno porušení i po více než měsíci.⁷³ Odsouzenému se tímto způsobem zkracuje délka trestu, která se mu bude následně přeměňovat na trest odnětí svobody, pokud tedy soud k přeměně trestu přistoupí. Během celé procedury (až do rozhodnutí soudu) totiž výkon trestu nadále pokračuje, včetně jeho kontroly, při které mohou být případně zjištěny další případy porušení.

PMS bohužel neeviduje jednotlivá konkrétní porušení zjištěná při namátkové kontrole, ale eviduje tzv. zprávy o neplnění/nevykonání sankce, ve kterých probační úředník hlásí soudu různá selhání odsouzeného v rámci uloženého trestu (nejzávažnějším porušením je nepřítomnost odsouzeného v obydlí, ale může se jednat i o mnoho dalších způsobů porušení výkonu trestu). Na jejich základě se soud rozhoduje, zda a jakým způsobem bude na dané jednání reagovat. Soud totiž nemusí každé jednání považovat za závažné porušení výkonu trestu a reagovat na něj přeměnou trestu na trest odnětí svobody.

V následující tabulce pro představu uvádím porovnání počtu zpráv o neplnění/nevykonání sankce s počtem pravomocných přeměn v jednotlivých letech. Pro úplnost je třeba uvést, že v průběhu let docházelo u PMS k určitým změnám ve způsobu evidence těchto zpráv, od roku 2015 došlo ke změně metodologie porušení podmínek výkonu trestu a o dva roky později došlo k technické změně způsobu evidence. To je také zřejmě důvodem vysokého nárůstu počtu zpráv o neplnění/nevykonání sankce v roce 2017 a v letech následujících. Dále musíme rovněž brát ohled na to, že srovnání uvedených dat je ovlivněno časovou prodlevou mezi zasláním zprávy soudu a jeho rozhodnutím o přeměně a také tím, že ne každou přeměnu trestu předchází zpráva o neplnění/nevykonání sankce.

⁷³ VICHEREK, Roman. *Přeměna trestu domácího vězení – věc v praxi skoro nemožná*. Státní zastupitelství, 2015, č. 6, s. 31.

Tabulka č. 4: Počet zpráv o neplnění/neykonání sankce v porovnání s počtem přeměn trestu domácího vězení na trest odnětí svobody v letech 2010-2019

4.2.2 Elektronický monitoring odsouzených

Jak jsem již dříve zmiňovala, tak elektronická kontrola odsouzených prostřednictvím elektronického monitorovacího systému byla po téměř osmi letech snahy zavedena do ostrého provozu 21. září 2018. A jak uvedla ministryně spravedlnosti Benešová: „Resort spravedlnosti získal v elektronickém monitorovacím systému významný kontrolní nástroj. Elektronický monitorovací systém jako takový není trestem, je prostředkem k efektivní kontrole výkonu trestu, uložených přiměřených omezení a povinností. Z tohoto pohledu se nasazení elektronického monitorovacího systému stalo významným mezníkem v trestní politice a splnilo očekávání odborné veřejnosti“.⁷⁴ Elektronický monitoring se v ČR navíc neuplatňuje pouze u trestu domácího vězení, na který je tato práce zaměřena, ale i v souvislosti s nahrazením vazby dohledem, nahrazením vazby některým opatřením nebo při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody se současným uložením povinnosti zdržovat se ve svém obydlí. A do budoucna se počítá s jeho uplatněním

⁷⁴ První rok ostrého provozu EMS proběhl celkově úspěšně [online]. justice.cz, 17. října 2019 [cit. 8. srpna 2020]. Dostupné na <<https://www.justice.cz/web/msp/tiskove-zpravy?clanek=prvni-rok-ostreho-provozu-ems-probeh-celkove-uspes-1>>.

i v některých dalších oblastech (např. u trestu zákazu pobytu nebo trestu zákazu vstupu na sportovní kulturní a jiné společenské akce).

Dodavatelem elektronického monitorovacího systému (dále jen „EMS“) je izraelská firma SuperCom Ltd., se kterou byla uzavřena smlouva o provozování EMS až do roku 2024. Ale vzhledem k tomu, že firma neplní řádně své smluvní závazky (závady na zařízeních, dodání více než šest měsíců po sjednaném termínu), tak je zde vysoká pravděpodobnost, že s firmou bude ukončena spolupráce a bude vypsáno nové výběrové řízení.⁷⁵

Na realizaci činností souvisejících s elektronickým monitoringem odsouzených se podílí místně příslušné středisko PMS, krajské oddělení EMS a operační středisko Ministerstva spravedlnosti. Postup probíhá tak, že poté, co soud zašle místně příslušnému středisku PMS spolu s pravomocným rozhodnutím ve věci pověření k činnosti, iniciuje vedoucí případu (probační úředník/asistent, který odpovídá za celkové vedení případu) zahájení elektronické kontroly. To znamená, že požádá specialistu EMS⁷⁶ o instalaci zařízení na těle monitorované osoby. Instalace se provádí v místě bydliště odsouzeného.

Kontrolu odsouzených, která probíhá 24 hodin denně, 7 dní v týdnu provádí operační středisko, která spadá do odboru elektronického monitorovacího systému Ministerstva spravedlnosti ČR. Pokud dojde ke vzniku bezpečnostního či provozního incidentu, tak operační středisko bezprostředně reaguje, to znamená, že kontaktuje monitorovanou osobu, informuje vedoucího případu o porušení podmínek (zasílá mu e-mailem, fakultativně i prostřednictvím SMS zprávu o proběhlém incidentu) a specialistům EMS předává požadavky na vyřešení provozních incidentů. Při řešení bezpečnostních incidentů v některých případech spolupracuje i s Policií ČR.⁷⁷

Operátor střediska monitorovanou osobu kontaktuje nejen z toho důvodu, aby ji informoval o zjištěném incidentu a jeho charakteru, ale také proto, aby ve spolupráci s ní následně zmapoval důvody, kvůli kterým k danému incidentu došlo a ovlivnil jednání monitorované osoby tak, aby došlo k ukončení stavu, který incident vyvolal.⁷⁸

⁷⁵ SuperCom trvá na kvalitě náramků pro vězně, Benešová prý firmu poškodila svými výroky [online]. ceska-justice.cz, 18. června 2020 [cit. 10. srpna 2020]. Dostupné na <<https://www.ceska-justice.cz/2020/06/supercom-trva-na-kvalite-naramku-pro-vezne-benesova-pry-firmu-poskodila-svyimi-vyroky/>>.

⁷⁶ Specialista EMS je probační úředník pracující na oddělení EMS, které je nově zřízenou organizační jednotkou PMS, jejíž působnost je vymezena úrovní soudního kraje. Jeho činnost spočívá výlučně s technickým a provozním zajištěním EMS, a to zejména v terénu. Dále také komunikuje s jednotlivými vedoucími případů a operátory operačního střediska.

⁷⁷ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *Informace pro soudce a státní zástupce k součinnosti s Probační a mediační službou v rámci zajištění elektronického monitoringu*. 2018, s. 8-9.

⁷⁸ Výkon elektronické kontroly prostřednictvím EMS [online]. justice.cz, [cit. 10. srpna 2020]. Dostupné na <<https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#rizeni>>.

EMS je dostupný jako webová aplikace Puremonitor, která obsahuje všechna data, která jsou nezbytná pro výkon elektronické kontroly. K jejich získávání využívá technická koncová zařízení poskytnutá monitorovaným osobám. Mezi tato zařízení patří základnová stanice, která je umístěna v obydlí monitorované osoby a je trvale napájena z elektrické sítě. Pro případ výpadku elektrické energie je ale vybavena i záložní nabíjecí baterií. Základnová stanice funguje tak, že vysílá rádiový signál a v situaci, kdy dojde k přerušení elektrického napájení nebo neoprávněnému pohybu, tak tuto informaci přenáší na náramek prostřednictvím RF signálu. Náramek následně předává informace pomocí mobilního datového přenosu do informačního systému EMS. Zmiňovaný náramek je sledovací zařízení umístěné na noze monitorované osoby, které pro potřeby lokalizace odsouzeného kombinuje hned několik technologií, kterými jsou zejména RF+RFID a GPS technologie. První zmíněná technologie RF+RFID slouží k lokalizaci odsouzeného v obydlí, to znamená, že pomocí této technologie je možné zjistit pouze to, zda se monitorovaný v obydlí nachází či nikoliv. A ta druhá, tedy GPS technologie slouží naopak k lokalizaci odsouzeného ve volném prostoru, pokud není v dosahu základnové stanice. Pomocí GPS technologie je možné zjistit přesnou polohu monitorovaného mimo jeho bydliště. Náramek je vybaven rovněž technologiemi, které detekují jeho případné neoprávněné sejmutí, ke kterému může v praxi také docházet.⁷⁹

Výhodou náramku je jeho nízká hmotnost (170 g) a vodotěsnost (do hloubky 15 m). Na druhou stranu má i jednu vcelku výraznou nevýhodu, kterou je nutnost každodenního nabíjení jeho baterie. V případě, kdy kapacita baterie poklesne na nízkou hodnotu, automaticky dojde k upozornění zaměstnance operačního střediska, který danou situaci řeší s odsouzeným jako incident. A pokud monitorovaná osoba ani přesto nepřistoupí k nabití baterie a kapacita dosáhne kriticky nízké hodnoty (pod 30 %), začne náramek nepříjemně vibrovat v postupně se zkracujících intervalech.⁸⁰

Monitorované osobě je dále poskytnut také komunikátor, což je mobilní telefon určený k tomu, aby monitorovanou osobu mohli v případě potřeby kontaktovat pracovníci PMS a zaměstnanci operačního střediska. Tento telefon je přizpůsoben danému účelu a jeho ostatní funkce jsou omezeny.

V případech, kdy byla odsouzenému uložena povinnost zdržet se požívání alkoholických nápojů, může být využito společně s náramkem i alkohol testeru. Jedná se o zařízení, sloužící ke

⁷⁹ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *Informace pro soudce a státní zástupce k součinnosti s Probační a mediační službou v rámci zajištění elektronického monitoringu*. 2018, s. 6-7.

⁸⁰ Tamtéž, s. 6.

zjištění přítomnosti alkoholu v dechu monitorované osoby. Pokyny k provedení testu jsou zobrazeny v komunikátoru. Ten osobu během testu kvůli její identifikaci i vyfotografuje, čímž se předchází obcházení podmínek výkonu trestu. Naměřené hodnoty komunikátor automaticky odesílá do informačního systému.

Dále je nutné zmínit, že veškerou probační práci, vedení probačního spisu a komunikaci se soudy, stejně jako před zavedením EMS, zajišťují i nadále probační úředníci místně příslušného střediska PMS.

Z výše uvedeného je zřejmé, že kontrola výkonu trestu domácího vězení prováděná prostřednictvím EMS je mnohonásobně efektivnějším způsobem kontroly než pouhé namátkové kontroly prováděné probačními úředníky, při kterých je zjištění porušení v podstatě záležitostí náhody. V důsledku toho by se dalo předpokládat, že bude v praxi zjištěno mnohem více porušení výkonu trestu domácího vězení, než tomu bylo před zavedením EMS.

Během prvních měsíců, tedy od zavedení EMS, až do konce roce 2018, bylo elektronicky monitorováno celkem 114 osob, přičemž očekávaný počet byl až čtyřnásobný. Ke dni 31. 12. 2018 bylo aktivně monitorovaných 91 osob a z toho se v celkem 78 případech jednalo o odsouzené, kterým byl uložen trest domácího vězení. Během takto krátké doby bylo dle interních údajů PMS zjištěno více než 270 případů porušení.⁸¹ Za stejnou dobu ale bylo soudu odesláno pouze 22 zpráv o neplnění/nevykonání sankce (viz Tabulka č. 4), přičemž více zpráv se navíc může týkat jednoho odsouzeného. Z toho se dá dovodit, že se ve většině případů nejednalo o závažná porušení, ale spíše o případy, kdy například došlo ke zjištění nízké kapacity baterie v některém koncovém zařízení apod. Další možností může být i to, že se porušování podmínek výkonu trestu dopouštělo pouze několik jedinců, ale opakovaně.

V roce 2019 bylo monitorováno celkem 278 osob, z toho se ve 211 případech⁸², jednalo o osoby, kterým byl uložen trest domácího vězení. Pro doplnění ještě uvedu, že v roce 2019 bylo uloženo celkem 243 trestů domácího vězení, to znamená, že počet osob, které do elektronického monitoringu zařazeny nebyly, byl velmi nízký.

Za první rok provozu EMS (od září 2018 do září 2019) bylo zaznamenáno celkem 858 případů porušení (z toho 450 porušení připadá na pouhých 15 osob). Za celý rok 2019 bychom tedy

⁸¹ *Elektronické náramky fungují. Pod neustálým dohledem je přes 90 lidí* [online]. idnes.cz, 6. ledna 2019 [cit. 13. srpna 2020]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/elektronicke-naramky-po-ctvrt-roce-ministerstvo-spravedlnosti-probacni-mediacni-sluzba.A181217_091155_dilbert_lre>.

⁸² *Souhrnný přehled* [online]. justice.cz, [cit. 13. srpna 2020]. Dostupné na <<https://naramky.justice.cz/souhrnny-prehled/>>.

došli k přibližně podobnému počtu případů porušení, to znamená v řádu několika stovek. Na tento počet porušení ale připadá pouhých 124 zpráv o neplnění/nevykonání sankce.

Jak uvedla mluvčí PMS, tak Probační a mediační služba v jednom týdnu řeší deset až dvacet porušení pravidel, kdy tím úplně nejčastějším incidentem je indikace téměř vybité baterie koncových zařízení nebo pozdní příchody v rádech minut.⁸³ To znamená, že se ve většině případů nejedná o relevantní porušení, která by vedla k sepsání zprávy o neplnění/nevykonání sankce. A zároveň se ve většině případů jedná o taková porušení, ke kterým by při kontrole pouze prostřednictvím namátkových kontrol ani nemohlo dojít. Relevantní porušení se vyskytují u přibližně 10 % monitorovaných osob a u přibližně 5 % z nich se taková porušení opakují.⁸⁴

Závěrem lze shrnout, že z pohledu počtu zpráv o neplnění/nevykonání sankce a následných přeměn trestu domácího vězení na trest odnětí svobody (viz Tabulka č. 4) nedošlo po zavedení EMS téměř k žádné změně a čísla jsou srovnatelná s lety, kdy EMS nebyl v provozu. Kontrola je sice na jednu stranu mnohem efektivnější než předtím, protože je permanentní a při zjištění porušení dochází k okamžité reakci, ale zjištěná jednotlivá porušení, kterých je nyní o mnoho více, nejsou ve většině případů závažná.

Na jednu stranu došlo v oblasti kontroly výkonu trestu domácího vězení po dlouhém čekání k výraznému pokroku, na druhou stranu se ale i nyní v praxi setkáváme s některými technickými či jinými nedostatky, které bude do budoucna nutné eliminovat. Na základě emailové komunikace se specialistkou oddělení EMS se mi podařilo zjistit, s jakými problémy se ve své praxi nejčastěji setkává ona a její spolupracovníci.

Největší problém podle ní spočívá v komunikaci a také v distribuci nových zařízení ze strany stávajícího poskytovatele, izraelské firmy SuperCom. Domnívá se, že by bylo vhodné do budoucna navázat spolupráci s jiným poskytovatelem elektronického monitoringu, který bude více flexibilní. Dále upozorňovala zejména na problémy s jednotlivými náramky. Technika je podle ní poněkud zastaralá, občas nefunkční, některé baterie v náramcích nevydrží tak dlouho jak by měly apod. Naopak s nespolupracujícími či dokonce agresivními odsouzenými se ve své praxi doposud téměř nesečkala.⁸⁵

⁸³ *Vězeňské náramky po roce: desatina sledovaných pravidelně porušuje pravidla* [online]. justice.cz, 8. října 2019 [cit. 15. srpna 2020]. Dostupné na <<https://naramky.justice.cz/vezenske-naramky-po-roce-desatina-sledovanych-pravidelne-porusuje-pravidla/>>.

⁸⁴ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *Elektronický monitorovací systém po prvním roce provozu* [online]. mvcr.cz, 31. října 2019 [cit. 15. srpna 2020]. Dostupné na < www.mvcr.cz › soubor › příloha-2-ems-31-10-2019-pdf >.

⁸⁵ Emailová komunikace se specialistkou oddělení EMS ze dne 14. 10. 2020

O dlouhodobých problémech s dodavatelem elektronického monitoringu jsem se již krátce zmiňovala výše, dosud ale zmiňované výběrové řízení na nového dodatele, o kterém hovořila ministryně spravedlnosti Benešová, nebylo vypsáno.

5 Porovnání se zahraniční právní úpravou

5.1 Německo

Hned na úvod považuji za nezbytné nejprve uvést, že v německé právní úpravě trest domácího vězení, tak jak ho známe z naší právní úpravy, nenalezneme. Na celém území Spolkové republiky Německo platí trestní zákoník (Strafgesetzbuch, dále jen „StGB“) a trestní řád (Strafprozessordnung, dále jen „StPO“), jednotlivé spolkové země ale vydávají vlastní zemské zákony, které platí pouze na jejich území a nesmí být s těmi celostátními (spolkovými) v rozporu. V jednotlivých spolkových zemích se proto právní úprava jednotlivých institutů může značně lišit.

Ve spolkových zemích bývají mnohdy namísto pojmu domácí vězení používány pojmy elektronický monitoring nebo elektronické náramky, a to i přesto, že se nejedná o synonyma (někteří autoři používají označení domácí vězení s elektronickým monitoringem).⁸⁶ Elektronický monitoring byl v Německu na celostátní úrovni zaveden až v roce 2011, tedy rok po té, co u nás došlo k opětovnému zavedení trestu domácího vězení.⁸⁷ Nejedná se o samostatný druh trestu, ale jde spíše o kontrolní mechanismus, který je v jednotlivých spolkových zemích používán v rámci trestní justice v několika různých oblastech. Například jako náhrada vazby, v kombinaci s podmíněným trestem odnětí svobody nebo během výkonu trestu odnětí svobody jako příprava na následné propuštění, kdy se jedná o tzv. uvolnění vězeňského režimu (Vollzugslockerungen).⁸⁸

Je ale nutné zmínit, že v Německu je otázka elektronického monitoringu považována za značně kontroverzní a v praxi k jeho užití dochází zřídka. Rovněž je v souvislosti s ním upozorňováno na riziko tzv. net-widening efektu. Důvod, proč je elektronický monitoring používán v tak nízkém počtu případů, bývá mnohdy spatřován ve velmi omezeném rozsahu pachatelů, kterým je možné ho uložit, dále v nedostatečném právním rámci pro jeho užití či vysokých standardech ochrany osobních údajů. Podobný problém týkající se omezeného rozsahu pachatelů, kterým je možné uložit elektronický monitoring (lze vztáhnout i konkrétně na trest domácího vězení) spatřujeme i v České republice, ve které se při jeho zavádění počítalo s mnohem vyšším počtem osob vhodných pro jeho uložení.

⁸⁶ BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. *Německé zkušenosti s elektronickým monitoringem, aneb cesta k (ne)zavedení domácího vězení*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2014, č. 1, s. 29.

⁸⁷ DIBLÍKOVÁ, Simona. *Elektronický monitoring v Evropě*. Bezpečnostní teorie a praxe, 2015, č. 3, s. 118.

⁸⁸ DÜNKEL, Frieder a kol. *“You’ll never stand-alone”: Electronic monitoring in Germany*. European Journal of Probation, 2017, roč. 9, č. 1, s. 29, 32.

Existuje pouze jediná forma elektronického monitoringu, kterou uznávají všechny spolkové státy, a to je tzv. elektronický monitoring pobytu (Elektronische Aufenthaltsüberwachung, dále jen „EAÜ“), který se nařizuje v rámci institutu výchovného dohledu (§ 68- § 68g StGB).⁸⁹

EAÜ je nařizován v rámci výchovného dohledu nad pachatelem trestného činu dle § 68b odst. 1 bod 12 StGB. Patří tedy mezi jeden z mnoha pokynů, který je možné pachateli po dobu trvání výchovného dohledu nařídit. Mezi tyto pokyny dále patří například zákaz zdržovat se na určitých místech, která by pachateli mohla poskytnout příležitost nebo popud k páchání další trestné činnosti nebo také zákaz požívání alkoholických nápojů nebo jiných omamných látek. Tyto pokyny jsou částečně podobné přiměřeným omezením a povinnostem, které může soud v ČR ukládat pachateli vedle trestu domácího vězení za účelem vedení řádného života. Rovněž jich může být nařízeno více najednou.

EAÜ se nařizuje pouze ve výjimečných případech, kdy se jedná o vysoce rizikové pachatele, tedy pachatele, kteří jsou považováni za nebezpečné. Konkrétně se nařizuje pachatelům, kteří se dopustili závažných sexuálních nebo násilných trestných činů. Relativní novinkou je možnost nařídit elektronické sledování i nebezpečným extremistům, kteří by potencionálně mohli chystat nějaký útok. EAÜ se ale primárně nařizuje pachatelům, kteří byli propuštěni z vězení po úplném vykonání trestu odnětí svobody v délce trvání nejméně tři let. Přičemž přibližně tři čtvrtiny z nich tvoří pachatelé sexuálních trestných činů.⁹⁰ Cílem monitoringu je zejména snížení rizika případné recidivy.

Na první pohled je patrné, že tento německý institut sleduje značně odlišný účel než který je sledován českou úpravou trestu domácího vězení, která domácí vězení vymezuje jako druh trestu, který je alternativou k trestu odnětí svobody. Pro účely komparace s českou právní úpravou trestu domácího vězení jsem si proto zvolila jednu z forem elektronického monitoringu, která se uplatňuje ve spolkové zemi Hesensko. V této zemi totiž probíhal v letech 2000 až 2002 pilotní testovací projekt, který byl natolik úspěšný, že se následně elektronický monitoring značně rozšířil a dosud se zde užívá dokonce v několika oblastech. Ke komparaci s českým trestem domácího vězení považuji za nejvhodnější tzv. elektronické monitorování přítomnosti (Elektronische Präsenzkontrolle, dále jen „EPK“), které se ukládá jako pokyn v rámci podmíněného odkladu trestu odnětí svobody dle

⁸⁹ DÜNKEL, Frieder a kol. *Electronic monitoring in Germany*. Germany: University of Greifswald, 2016, s. 1.

⁹⁰ Tamtéž, s. 3.

§ 56c StGB.⁹¹ Je našemu pojetí trestu domácího vězení nejspodobnější a mohlo by se stát vzorem pro zavedení do praxe i v ostatních spolkových zemích.

5.1.1 Obecně o elektronicky monitorovaném domácím vězení (EPK) ve smyslu § 56c StGB a podmínkách pro jeho uložení

Vzhledem k tomu, že právní úprava výkonu trestů spadá do kompetence jednotlivých spolkových zemí, nalezneme i podmínky pro uložení a výkon EPK ve vyhlášce hesenského Ministerstva spravedlnosti⁹² a některé další podrobnosti rovněž ve směrnici pro sociální pracovníky.

První podobností s českým trestem domácího vězení je skutečnost, že EPK také představuje pro odsouzeného možnost, jak se vyhnout nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Jde tedy rovněž o určitou alternativu, pouze se nejedná o samostatný druh trestu jako je tomu u nás, ale o pokyn v rámci podmíněného odkladu trestu odnětí svobody. Pro jeho případné nařízení hraje důležitou roli zpráva probačního úředníka, na základě které soud rozhoduje, zda je EPK pro konkrétního pachatele vhodné či ne. Svojí roli v tom hraje zejména osobnost pachatele, kdy EPK míří primárně na pachatele, kteří vykazují nedostatek disciplíny, a tím pádem by hrozilo, že by bez elektronické kontroly podmínky uloženého trestu nedodržovali. Cílem, kromě kontroly dodržování všech podmínek výkonu trestu, je ale i určitá forma podpory odsouzeného v nalezení a dodržování určité každodenní rutiny a znovuzачlenění jedince do společnosti.⁹³

Stejně jako je u nás nezbytné, aby pachatel souhlasil s uložením trestu domácího vězení, tak i německá právní úprava vyžaduje po pachateli souhlas s EPK a pokud souhlas není udělen, tak jej není možné nařídit. A to hlavně z toho důvodu, že je nezbytně vyžadována pachatelova součinnost. V Německu je navíc nutné, aby souhlas s elektronickým monitorováním udělili rovněž všechny dospělé osoby, které s pachatelem sdílí stejné obydlí. Současná česká právní úprava výslovně souhlas osob, které s pachatelem sdílí stejné obydlí, nevyžaduje. Jeho zavedení by ale bylo vhodné, jelikož nyní je pouze probačním úředníkem zjišťováno stanovisko těchto osob, což není dostačující vzhledem k tomu, že i pro tyto osoby představuje situace zásah do jejich základních práv a svobod

⁹¹ Tento pokyn není výslovně uveden ve výčtu, jelikož se jedná o výčet pouze demonstrativní, nikoli taxativní.

⁹² Erlass des Hessischen Ministeriums der Justiz vom 20. 3. 2000 betreffend den Modellversuch zur Anwendung der elektronischen Fußfessel (Elektronische Verhaltenskontrolle) im Land- und Amtsgericht Frankfurt am Main, 4104-III/9-258/91

⁹³ DÜNKEL, Frieder a kol. *Electronic monitoring in Germany*. Germany: University of Greifswald, 2016, s. 4.

(zejména do jejich práva na ochranu před zasahováním do soukromého a rodinného života, popřípadě nedotknutelnosti obydlí).⁹⁴

Pachatel dále musí souhlasit s podrobným týdenním plánem, který je vypracováván ve spolupráci s probačním úředníkem (po konzultaci se soudem a v souladu s jeho pokyny). Tento plán obsahuje konkrétní časy, ve kterých odsouzený musí vykonávat nějakou smysluplnou denní činnost, která je mimochodem další podmínkou pro nařízení EPK. Může se jednat například o zaměstnání, studium nebo obecně prospěšné práce v minimálním rozsahu 20 hodin týdně. V plánu je samozřejmě přesně stanoven i čas, ve kterém se musí dotyčný zdržovat v obydlí a navíc i čas, ve kterém se může zdržovat jinde (volnočasové a sportovní aktivity).⁹⁵ V ČR se takto podrobný plán nevypracovává a rovněž zde neexistuje taková povinnost, že by odsouzený musel vykonávat nějakou smysluplnou činnost. Tento požadavek německé úpravy se ale jeví jako velmi praktický, u nás sice soudy při ukládání trestu domácí vězení mohou vzít tuto skutečnost v potaz, ale výslovná nutnost toto kritérium zohlednit by mohla například snížit případná rizika, která by mohla vést k přeměně trestu.

Maximální doba trvání EPK činí 2 roky, ale ve většině případů se zpravidla ukládá ve výrazně kratší době trvání, většinou to bývá 6 měsíců.⁹⁶ Toto by opět mohl být zdroj inspirace pro ČR, jelikož u nás se domácí vězení rozhodně neukládá ve většině případů v takto krátké výměře a stejně tak v porovnání s ostatními evropskými státy je u nás doba trvání domácího vězení nezvykle vysoká.

Poslední neméně důležitou podmínkou pro uložení EPK je splnění technických předpokladů, které jsou kladeny na způsobilost obydlí, ve kterém bude odsouzený trest vykonávat.

EPK je možné, stejně jako český trest domácího vězení, uložit i mladistvým pachatelům.

5.1.2 Výkon, kontrola výkonu a následky porušení elektronicky monitorovaného domácího vězení (EPK) ve smyslu § 56c StGB

Z výše uvedeného je zjevné, že tento institut nelze tak úplně komparovat s českým domácím vězením, co se týká kontroly jeho výkonu, jelikož EPK samo o sobě je vlastně kontrolním

⁹⁴ Srov. KALVODOVÁ, Věra. Domácí vězení-jedna z možných alternativ odnětí svobody? In Days of Public Law. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 681.

⁹⁵ BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. Německé zkušenosti s elektronickým monitoringem, aneb cesta k (ne)zavedení domácího vězení. Časopis pro právní vědu a praxi, 2014, č. 1, s. 30.

⁹⁶ DÜNKEL, Frieder a kol. *Electronic monitoring in Germany*. Germany: University of Greifswald, 2016, s. 25.

mechanismem. V následujících řádcích se tedy zaměřím na to, jaké konkrétní postupy a kontrolní zařízení se při EPK užívají a jaké jsou následky v případě porušování stanovených podmínek.

Podobně jako v ČR je poskytovatelem elektronického monitoringu soukromá společnost, která spolupracuje s Probační službou. Na rozdíl od ČR je ale využívána pouze radiofrekvenční technologie.⁹⁷

Odsouzený má ve svém obydlí umístěný přijímač s integrovanou SIM kartou, který neustále přijímá signál z náramku, který má odsouzený připevněný na noze. Velkou technickou výhodou těchto náramků oproti těm užívaným v ČR je jejich životnost. Tyto náramky obsahují totiž baterii, která vydrží celé tři roky bez potřeby nabíjení. Tím pádem nedochází k některým případům porušení výkonu trestu, se kterými se můžeme setkat u nás jako s důsledkem nutnosti jejich každodenního dobíjení. Nevýhoda této technologie spočívá v tom, že je možné zjistit pouze to, zda je odsouzený doma či nikoliv. Prostřednictvím radiofrekvenční technologie nezjistíme, kde mimo obydlí se odsouzený nachází, jako je tomu u GPS technologie.

V obydlí umístěný přijímač zachycený signál z náramku následně přenáší do centrálního počítače, který přijatá data vyhodnotí. V případě zjištěného porušení podmínek dojde ke kontaktování probačního úředníka, který poté za účelem zjištění okolností porušení kontaktuje odsouzeného. Následně probační úředník informuje příslušný soud, který rozhodne o následcích. Ke kontaktování soudu ale dochází pouze v případech závažnějšího porušení, přičemž posouzení je na probačním úředníkovi. V zásadě může dojít pouze ke třem způsobům porušení, kterými jsou manipulace se zařízením, útěk nebo nedodržení týdenního plánu.⁹⁸

Nejzávažnějším následkem porušení může být dle § 56f odst. 1 StGB zrušení podmíněného odkladu trestu odnětí svobody (společně s EPK) a nařízení vykonání stanoveného nepodmíněného trestu, v čemž můžeme vidět paralelu s přeměnou trestu domácího vězení na trest odnětí svobody dle § 334g TrŘ. V některých méně závažných případech porušení může být odsouzený pouze varován či mu může být zkrácena, případně i zrušena doba určená k trávení volného času mimo obydlí.

Jak jsem již zmiňovala výše, může být společně s EPK uložen pokyn, aby odsouzený nepožíval alkoholický nápoje nebo jiné omamné látky. Jedná se o období přiměřených omezení a přiměřených povinností dle TrZ a kontrola je prováděna pomocí alkohol testeru, který je umístěn

⁹⁷ Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici [online]. pmscr.cz, 19. 5. 2015 [cit. 22. 5. 2020]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf>.

⁹⁸ DÜNKEL, Frieder a kol. *Electronic monitoring in Germany*. Germany: University of Greifswald, 2016, s. 26-27.

v obydlí odsouzeného. Alkohol tester odsouzeného při dechové kontrole rovněž vyfotografuje, aby se tím předešlo případnému podvádění. K jeho užití v praxi ale dochází jen velmi zřídka.

5.2 Anglie a Wales

Anglii a Wales jsem pro komparaci s českou úpravou zvolila primárně z toho důvodu, že je zde obdoba českého trestu domácího vězení již od svého zavedení bezprostředně spjata s kontrolou prostřednictvím elektronického monitoringu a tyto mnohaleté zkušenosti by mohly být pro naši právní úpravu významnou inspirací. Anglie a Wales dokonce patří mezi evropské země, kde je elektronický monitoring užíván vůbec nejdéle, a to již od roku 1995.

Právní úpravu trestu domácího vězení nalezneme v zákoně Criminal Justice Act 2003 (dále jen „CJA“). Trest domácího vězení se zde vyskytuje v několika podobách, mezi které řadíme požadavek nevycházet (tzv. curfew requirement) ukládaný ve formě komunitního příkazu (community order) v rámci komunitního trestu⁹⁹ nebo v rámci příkazu podmíněného trestu odnětí svobody (suspended sentence order), který je součástí podmíněného trestu odnětí svobody. Dále se domácí vězení uplatňuje při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (tzv. home detention curfew) a v neposlední řadě se uplatňuje také jako podmínka v rámci propuštění na kauci či jako sankce za porušování podmínek výkonu jiných trestů. V poslední zmíněné podobě jsme se s trestem domácího vězení mohli setkat i v české právní úpravě. Jednalo se o přeměnu trestu obecně prospěšných prací v trest domácího vězení nebo přeměnu peněžitého trestu v trest domácího vězení. Ke zrušení možnosti přeměn těchto alternativních trestů v trest domácího vězení došlo novelou č. 333/2020, Sb., která nabyla účinnosti 1. 10. 2020.

Pro účely této práce jsem opět zvolila pouze jeden z mnoha institutů, který se jeví být českému trestu domácího vězení nejpodobnější, a tím je již zmíněný požadavek nevycházet (curfew requirement).

5.2.1 Obecně o požadavku nevycházet (curfew requirement) a podmínkách pro jeho uložení

Jak jsem již zmínila výše, curfew requirement je možné uložit buď jako komunitní příkaz v rámci komunitního trestu nebo v rámci příkazu podmíněného trestu odnětí svobody. Jeho podstatou je povinnost pachatele zdržovat se na určité adrese po dobu, která je příkazem stanovena a je bezprostředně spjata s požadavkem elektronického monitorování.

⁹⁹ Komunitní trest je alternativní trest, který se skládá z několika požadavků, které mohou být ukládány samostatně nebo i různě kombinovány. Mezi tyto požadavky patří požadavek nevycházet, požadavek nekonání zakázané aktivity, požadavek léčby drogové závislosti, požadavek neplacené práce a mnohé další.

Jak uvádí Boledovičová, tak v případě podmínek pro ukládání curfew requirement v rámci komunitního trestu se zde setkáme s obrácenou formulací v porovnání s českým trestem domácího vězení, který musí být postačující vzhledem k povaze a závažnosti přečinu. Tedy, že „komunitní trest může být uložen v případě, že je trestný čin pachatele dostatečně závažný (*serious enough*), aby si tento druh trestu zasloužil“. V situaci, kdy se curfew requirement ukládá v rámci příkazu podmíněného trestu odnětí svobody, záleží na tom, zda došlo k překročení hranice závažnosti pro uložení trestu odnětí svobody, který je možné pachateli uložit za trestný čin natolik závažný (so serious), že pouze uložení trestu odnětí svobody se jeví jako ospravedlnitelné.¹⁰⁰

Podobně jako při ukládání českého trestu domácího vězení, se tedy i při ukládání curfew requirement přihlíží primárně k závažnosti trestného činu (s. 143 CJA 2003). Mezi další kritéria patří podobně jako u nás například chování pachatele po činu, jeho poměry či dopad trestu na pachatele. Před uložení musí soud také získat a zvážit bližší informace o místě, kde se má odsouzení zdržovat, a které je specifikované v příkazu. Rovněž musí vzít v úvahu informace o postoji osob, které mohou být vynucenou přítomností odsouzeného na daném místě ovlivněny (s. 204 (6) CJA 2003). Obdobou stanoviska PMS, které si před uložení trestu soud zpravidla vyžádá, je tzv. pre-sentence report, který vypracovává úředník probační služby na základě rozhovoru a analýzy chování odsouzeného, jeho kriminální minulosti a potřeb.¹⁰¹

Curfew requirement nesmí být uložen na dobu delší než 12 měsíců (s. 204 (3) CJA 2003), oproti českému trestu domácího vězení je tedy maximální délka požadavku nevycházet poloviční. V žádném ze států není stanovena dolní hranice délky trvání trestu. Dalším zákonným požadavkem je, že curfew requirement nesmí být v konkrétním příkazu určen v menším rozsahu než dvě hodiny denně nebo větším rozsahu než šestnáct hodin denně, je přitom možné, specifikovat odlišná místa i odlišné časové úseky pro různé dny.¹⁰² Curfew requirement ukládaný v rámci příkazu podmíněného trestu odnětí svobody navíc nesmí být uložen v delší výměře, než je zkušební doba.

Na rozdíl od ČR není v Anglii a Walesu vyžadován souhlas odsouzeného k uložení trestu. Souhlas je ale nutný získat v souvislosti s elektronickým monitoringem od vlastníka obydlí, ve kterém se curfew requirement bude vykonávat. V tomto směru je tedy na rozdíl od ČR kladen

¹⁰⁰ BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. *Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement*. Trestněprávní revue, 2013, roč. 12, č. 3, s. 65.

¹⁰¹ *Explanatory Notes. Criminal Justice Act 2003* [online]. legislation.gov.uk, 20.11.2003 [cit. 20. 7. 2020]. Dostupné na: < https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/44/pdfs/ukpgaen_20030044_en.pdf>, s. 79.

¹⁰² Section 204 (2) CJA 2003

mnohem vyšší důraz na ochranu práv osob, jejichž práva by mohla být nařízením požadavku nevyházet zasažena.

Domácí vězení lze v Anglii a Walesu stejně jako v ČR uložit i mladistvým pachatelům. Právní úpravu nalezneme v zákoně Criminal Justice and Immigration Act 2008, který upravuje tzv. Youth rehabilitation orders, které jsou obdobou komunitních příkazů ukládaných dospělým pachatelům. V jejich výčtu se vyskytuje i curfew requirement, který se ukládá mladistvým za stejných podmínek a ve stejné maximální výměře jako dospělým pachatelům. Na rozdíl od ČR zde tedy nedochází ke snížení maximální výměry trestu na polovinu.

5.2.2 Výkon a kontrola výkonu požadavku nevyházet (curfew requirement)

Výkon curfew requirement se zahajuje dnem uvedeným v komunitním příkazu či v příkazu podmíněného trestu odnětí svobody a v souladu s s. 177(3) CJA 2003 musí soud současně s ním uložit i požadavek elektronického monitoringu (electronic monitoring requirement), pokud se nejedná o některou ze tří výjimek. Mezi tyto výjimky řadíme situaci, kdy vlastník nemovitosti nedá potřebný souhlas, dále pokud v místě výkonu požadavku nevyházet není elektronický monitoring možné uskutečnit nebo také pokud soud vzhledem ke konkrétním okolnostem případu nepovažuje požadavek elektronického monitoringu za vhodný.¹⁰³

Požadavek elektronického monitoringu je vykonáván za pomoci radiofrekvenční technologie. A rovněž jako v ČR je poskytovatelem elektronického monitoringu soukromá společnost. Provozovateli je nejprve zaslán příkaz s uloženým typem požadavku nevyházení a jeho povinností je provést instalaci zařízení ještě týž den, nejpozději den následující. Jedná se konkrétně o instalaci elektronického náramku odsouzenému a přijímače v jeho obydlí, který přenáší signál do monitorujícího centra.

Kontrolu výkonu požadavku nevyházet provádějí provozovatelovi zaměstnanci, kteří sledují případné porušování výkonu trestu a následně informují příslušné orgány. V případě, kdy je curfew requirement uložen v rámci komunitního příkazu samostatně, plní tito zaměstnanci úlohu tzv. odpovědného úředníka. To znamená, že dohlíží na plnění podmínek výkonu trestu a v případě zjištěného porušení mohou podat návrh na zahájení řízení o tomto porušení. Pokud je odsouzenému v rámci komunitního příkazu uloženo požadavků více nebo se jedná o příkaz v rámci podmíněného

¹⁰³ ASHWORTH, Andrew. *Sentencing and Criminal Justice*. 5th edition. Cambridge University Press, 2010, s. 344.

trestu odnětí svobody, tak tuto funkci plní probační úředník.¹⁰⁴ Zde můžeme spatřovat další rozdíl od české úpravy, kde tuto funkci vykonává probační úředník ve všech případech.

Stejně jako v ČR může být vedle trestu domácího vězení odsouzenému uložena povinnost zdržet se požívání alkoholických nápojů, tak v Anglii a Walesu může být tato povinnost uložena v rámci dalšího požadavku, tzv. alcohol abstinence and monitoring requirement. Přítomnost alkoholu je u odsouzeného monitorována pomocí náramku připevněného na kotníku, který je známý jako tzv. sobriety bracelet a který měří hladinu alkoholu transdermálně.¹⁰⁵

5.2.3 Následky porušení požadavku nevycházet (curfew requirement)

Porušení podmínek curfew requirement můžeme rozlišovat na porušení, která souvisí s technickým vybavením (např. vybití baterie v náramku nebo poškození monitorujícího zařízení), dále porušení související s nepřítomností v obydlí ve stanoveném čase a v neposlední řadě může také porušení spočívat v chování vůči zaměstnancům provozovatele elektronického monitoringu (např. násilí či výhrůžky). V praxi se v Anglii a Walesu nejčastěji setkáme s porušením spočívajícím v nepřítomnosti odsouzeného v obydlí.¹⁰⁶

Porušení se dále dělí podle míry jejich závažnosti, a to na méně závažná porušení a na závažnější porušení. Za méně závažná porušení je považována například kratší nepřítomnost v obydlí, pokud však tato nepřítomnost překročí dvě hodiny (a to i v rámci více dnů), jedná se již o porušení závažnější. Jako závažnější je rovněž kvalifikováno druhé méně závažné porušení, výhrůžky nebo násilí vůči zaměstnancům provozovatele elektronického monitoringu či poškození monitorujícího zařízení.

V případě méně závažného porušení odpovědný úředník odsouzeného upozorní na dané porušení podmínek výkonu trestu a zároveň ho poučí o případných následcích, kdyby se toto jednání opakovalo. Pokud se ale odsouzený dopustil závažnějšího porušení, tak se odpovědný úředník rovnou obrátí na soud s návrhem na zahájení řízení o porušení podmínek výkonu trestu. Odsouzený má ale zároveň po kontaktování odpovědným úředníkem lhůtu 5 dnů, aby vysvětlil a doložil důvody svojí nepřítomnosti a tím předešel možným následkům.

Pokud se následně porušení prokáže, tak má soud na výběr z několika možných řešení této situace. Oproti české právní úpravě nabízí ta v Anglii a Walesu rozsáhlejší spektrum řešení

¹⁰⁴ Konkrétně se jedná o zaměstnance National Probation Service, období české Probační a mediační služby.

¹⁰⁵ HUCKLECBY, Anthea, HOLDSWORTH, Ella. *Electronic Monitoring in England and Wales*. University of Leeds, 2016, s. 17.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 39.

případného porušení podmínek požadavku nevyházet, kdy odsouzení k trestu odnětí svobody je až nejzazším řešením. Je zde spíše upřednostňováno zpřísnění podmínek trestu, uložení pokuty nebo uložení jiného alternativního trestu.¹⁰⁷

¹⁰⁷ KURSOVÁ, Jana. *Právní úprava domácího vězení v České republice a Anglii*. Státní zastupitelství, 2015, roč. 13, č. 4, s. 34.

6 Výhody a nevýhody trestu domácího vězení

Již v předchozích kapitolách diplomové práce jsem upozorňovala na některé problematické oblasti týkající se trestu domácího vězení. V této poslední kapitole bych proto v rámci celkového hodnocení trestu ráda krátce a uceleně tyto jeho nevýhody shrnula a rovněž je doplnila některými dalšími. Zároveň bych ale chtěla vyzdvihnout také všechny výhody tohoto trestu. A v neposlední řadě se zaměřím na některé návrhy de lege ferenda.

6.1 Výhody trestu domácího vězení

Hlavní výhody trestu domácího vězení spočívají v obecných výhodách, které jsou spojeny prakticky se všemi alternativními tresty. Mezi tyto výhody patří především to, že odsouzený není vytržen ze svého přirozeného sociálního prostředí a tím pádem nedochází k přetrhání pozitivních rodinných, přátelských a pracovních vazeb. A co je velmi důležité, že rovněž nedochází k negativnímu působení kriminogenních vlivů na odsouzeného ve vězeňském zařízení. Díky tomu je šance na jeho nápravu mnohem vyšší.

Trest domácího vězení je také velmi flexibilní, je možné jej vhodně uzpůsobit individuálním možnostem a potřebám daného odsouzeného (např. jeho pracovní době). Zároveň ale pomáhá odsouzenému naučit se dodržovat pravidelný denní režim v jeho přirozeném prostředí a osvojit si určité návyky.

Další výhoda spočívá v tom, že odsouzený může nadále chodit do zaměstnání, starat se o svoji rodinu a plnit své závazky. Toto je zároveň výhoda i pro poškozeného, který má v důsledku neuvěznění pachatele, vyšší šanci na plnou a včasnou náhradu utrpěné újmy.

Asi nejvýznamnější důvod, který vůbec vedl ke znovuzavedení trestu domácího vězení do našeho právního řádu, byl ten, že jeho výkon je spojen s výrazně nižšími náklady oproti nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Denní náklady státu spojené s trestem odnětí svobody vychází přibližně na 1.200,- Kč.¹⁰⁸ Náklady spojené s trestem domácího vězení se po zavedení EMS přitom odhadují na pouhých 120-150,- Kč denně, přičemž odsouzený si z této částky hradí 50,- Kč sám.¹⁰⁹ Náklady vynaložené na osoby vykonávající trest domácího vězení jsou tedy téměř desetkrát nižší. Aby ale úspory ve státním rozpočtu byly znatelné, je nutné, aby byl trest domácího vězení

¹⁰⁸ *Soused – vězeň? Přicházejí monitorovací náramky* [online]. pmscr.cz, 4. září 2018 [cit. 17. srpna 2020]. Dostupné na <<https://www.pmscr.cz/aktuality/soused-vezen-prichazeji-monitorovaci-naramky>>.

¹⁰⁹ *Elektronické náramky jsou v ostrém provozu* [online]. justice.cz, 21. září 2018 [cit. 17. srpna 2020]. Dostupné na <<https://www.justice.cz/web/msp/tiskove-zpravy?clanek=elektronicke-naramky-jsou-v-ostrem-provozu>>.

ukládán mnohem častěji než doposud. Tím by se mohl částečně vyřešit i problém přeplněnosti věznic.

6.2 Nevýhody trestu domácího vězení

Nejčastěji skloňovanou nevýhodou trestu domácího vězení, byla absence elektronického monitoringu odsouzených, která dle odborníků bránila širšímu ukládání tohoto trestu. Tento problém je naštěstí již minulostí, ale i přesto se najdou ještě některé další nevýhody s tímto trestem související.

Poměrně velkou nevýhodou je omezený okruh pachatelů, kterým je možné trest domácího vězení uložit. Je to způsobeno tím, že velmi důležitým hlediskem pro uložení tohoto trestu jsou poměry pachatele a jeho osoba. V této souvislosti se často hovoří o porušení principu rovnosti. Aby totiž bylo možné tento trest konkrétní osobě uložit, je nutné, aby měla nějaké stálé obydlí, ve kterém se hodlá zdržovat. To znamená, že tato osoba musí být sociálně integrovaná. V důsledku toho dochází předem k vyloučení, tedy diskriminaci osob žijících na ulici, osob žijících v nevyhovujícím obydlí, případně i osob, které se často stěhují.

Kritizován bývá také hrozící tzv. net-widening effect, o kterém jsem se již v této práci krátce zmiňovala v souvislosti s alternativními tresty. To znamená, že by v praxi mohlo docházet k tomu, že soudy trest domácího vězení nebudou ukládat jako alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, ale jako alternativu k podmíněnému trestu odnětí svobody nebo jinému alternativnímu trestu a v důsledku toho bude docházet k faktickému zotřívání trestní represe.

Za zmínku stojí také nevýhoda, která je spojena s elektronickým monitoringem, a tou je výrazný zásah do soukromí osoby, která vykonává trest domácího vězení a osob, které s ní žijí ve společném obydlí. Po zavedení EMS je zásah do soukromí ještě intenzivnější, protože osoba je monitorována 24 hodin denně a všechna data, která se elektronického monitoringu týkají jsou poměrně dlouhou dobu uchovávána. Přesto se ale domnívám, že takový zásah v případě odsouzeného není zdaleka natolik intenzivní jako tomu je při výkonu trestu odnětí svobody. Právo na soukromí není právem absolutním a odsouzený je s kontrolou výkonu trestu prostřednictvím EMS seznámen a uděluje k němu svůj souhlas. Jiná situace to je v případě osob, které s ním žijí ve společném obydlí, na tuto problematiku se ale zaměřím až v rámci návrhů de lege ferenda.

S elektronickým monitoringem se dále pojí ještě jeden nedostatek, který spočívá v samotných náramcích, které jsou nekvalitní a v některých případech tak mohou komplikovat výkon trestu. Tento problém bude pravděpodobně nutné v budoucnu řešit změnou dodavatele EMS.

6.3 Návrhy de lege ferenda

V první řadě považuji za vhodné, aby došlo ke snížení horní hranice trestu domácího vězení, která se mi zdá nepřiměřeně vysoká. Aktuálně je možné uložit tento trest nejvýše na 2 roky, přičemž v situaci, kdy se jedná o přeměnu trestu odnětí svobody na trest domácího vězení, to může být i více než na 2 roky, protože soud zde není dle § 57a TrZ vázán nejvyšší výměrou trestu domácího vězení stanovenou v § 60 odst.1 TrZ. Při takto vysoké výměře trestu je velké riziko, že odsouzený celý trest nevykoná a bude docházet k přeměnám. Navíc, když se podíváme do zahraničí, tak i tam je taková výměra trestu domácího vězení poměrně nezvyklá a většinou se tam trest ukládá v řádech měsíců.

Další problém vnímám v tom, že stále není stanovena obligatorně povinnost provést před každým uložením trestu domácího vězení předběžné šetření probačními úředníky. Sice to může být časově poněkud náročnější, ale předešlo by se tím případům, kdy je trest domácího vězení uložen nevhodným pachatelům a rovněž důsledkům z toho plynoucím. Právě u tohoto trestu je totiž volba vhodného pachatele naprosto klíčová a již samotná volba ve své podstatě předurčuje to, zda bude trest řádně vykonán či nikoliv.

Problematická je rovněž otázka přeměny trestu domácího vězení na trest odnětí svobody, kterou jsem rozebírala podrobněji již v kapitole číslo tři. Za nejlepší řešení v této situaci považuji návrat k původní právní úpravě, ve které byl zakotven náhradní trest odnětí svobody, který se odsouzenému stanovoval již při samotném ukládání trestu domácího vězení. Původní úprava v praxi nezpůsobovala zdaleka takové problémy, byla více předvídatelná, a navíc odsouzeného více motivovala k dodržování podmínek výkonu trestu. Přílišná tvrdost této úpravy by se dala korigovat například tím, že pokud by odsouzený zavinil příčinu pro přeměnu trestu a již by v té době měl vykonanou jeho větší část, tak by soud náhradní trest rovněž částečně zkrátil. Další možností by bylo zavedení určitých výjimek, kdy by se i přes případné porušení výkonu trestu domácího vězení mohl daný trest ponechat v platnosti, jako je tomu například u obecně prospěšných prací (§ 65 odst. 3 TrZ).

Dále považuji za potřebné, již zmiňované, zakotvení nevedení řádného života jako důvodu přeměny trestu domácího vězení na trest odnětí svobody.

Další důležitou oblastí, která dle mého názoru vyžaduje určité změny je oblast pravomocí úředníků PMS, které nejsou dostačující a kvůli kterým není vykonávací řízení dostatečně efektivní pro jeho zbytečně vysokou administrativní náročnost. V této souvislosti by se dalo hovořit například

o přesunu pravomocí v oblasti změny trestu domácího vězení (např. změna místa výkonu trestu), která nyní spadá do pravomoci předsedy senátu.

Závěrem bych se vrátila ke zmiňovanému zásahu do soukromí osob, které žijí s odsouzeným v jednom obydlí. Mám za to, že by bylo vhodné do našeho právního řádu zavést povinnost, aby byl vyžadován souhlas od všech dospělých osob, které mohou být výkonem trestu nějak dotčeny na svých právech. Tento souhlas je v zahraničí celkem běžný, jak jsem se sama přesvědčila v rámci kapitoly, ve které jsem se věnovala komparaci se zahraniční právní úpravou. Souhlas považuji za nezbytný především v případech, kdy odsouzený nebydlí pouze se svými rodinnými příslušníky, ale má například spolubydlící. Na druhou stranu i v případě rodinných příslušníků by souhlas nebyl úplně od věci, zejména pokud mezi nimi nejsou zrovna harmonické vztahy, což ve svém důsledku může v některých případech vést i k tomu, že trest nebude řádně vykonán.

Závěr

V úvodu této práce jsem si vytyčila několik cílů, přičemž jedním z nich bylo podrobit právní úpravu trestu domácího vězení podrobné analýze, následně upozornit na problematické aspekty tohoto trestu a pokud to bude možné, nabídnout návrhy de lege ferenda.

První kapitola byla vyloženě teoretická a sloužila jako úvod do dané problematiky, jejím účelem bylo zejména poskytnout lepší orientaci v pojmech užívaných v rámci celé práce. Poté následovalo krátké ohlédnutí do historie trestu domácího vězení a kontroly jeho výkonu. Tento trest totiž není žádnou novinkou a jeho tradice sahá do dob již dávno minulých. Zajímavé bylo v rámci této kapitoly sledovat jak vývoj elektronického monitoringu odsouzených obecně, tak i proces jeho zavádění do provozu v ČR. A to proto, že cesta k jeho zavedení byla u nás opravdu nelehká a trvala dlouhých osm let.

Další kapitola byla již zaměřena na současnou právní úpravu trestu domácího vězení, a rozebrala jsem v ní všechny důležité aspekty tohoto trestu. Po ní následovala významná kapitola věnována kontrole výkonu tohoto alternativního trestu. Po kratším začátku, který byl zaměřen pouze na výkon trestu, jsem velmi podrobně rozebrala oba způsoby kontroly, tedy namátkové kontroly prováděné probačními úředníky, relativně nově zavedený elektronický monitoring odsouzených a jejich specifika. Kladla jsem si za cíl porovnat tyto způsoby kontroly a jejich efektivitu před a po zavedení elektronického monitoringu odsouzených. Výsledky komparace ukázaly, že efektivita kontroly je nyní samozřejmě mnohonásobně vyšší ale zároveň, že po zavedení EMS nedošlo v souvislosti se závažným porušováním výkonu trestu a v souvislosti s počtem přeměn v podstatě k žádným výrazným změnám.

Pátá kapitola se věnovala komparaci se zahraniční právní úpravou a mohli jsme se v ní přesvědčit, že i v Německu, Anglii a Walesu mají v právním řádu zakotveny právní instituty českému trestu domácího vězení v mnohém podobné. V těchto zahraničních právních úpravách jsem se snažila kromě vytyčení shod a odlišností nalézt i nějakou inspiraci pro český právní řád. V rámci možné inspirace rozhodně stojí za zmínku například to, že v Anglii se obdoba našeho trestu domácího vězení nesmí uložit ve výměře delší než 12 měsíců. Naopak v německé právní úpravě jsem asi nejvíce ocenila to, že je zde nutné, aby souhlas s elektronickým monitorováním udělili rovněž všechny dospělé osoby, které s pachatelem sdílí stejné obydlí.

Za vyústění této práce považuji poslední kapitolu, ve které se nachází souhrn všech významných výhod a nevýhod tohoto trestu a následují návrhy de lege ferenda v těch z mého pohledu nejproblematictějších oblastech.

Za největší výhodu tohoto trestu pokládám zejména to, že jeho výkon je spojen s výrazně nižšími náklady oproti nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Naopak největší nevýhodou trestu je omezený okruh pachatelů, kterým je ho možné uložit, protože jinak vidím v tomto trestu do budoucna vysoký potenciál. Za všechny zmiňované návrhy de lege ferenda bych zde ráda uvedla zejména ty, které se týkají oblasti přeměny trestu domácího vězení na trest odnětí svobody, a to je návrh na opětovné zavedení náhradního trestu odnětí svobody a návrh na zakotvení nevedení řádného života jako důvodu přeměny trestu domácího vězení na trest odnětí svobody.

Závěrem si dovoluji tvrdit, že trest domácího vězení představuje i přes své nedostatky velice vhodnou alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a doufám, že do budoucna bude ukládán častěji než doposud.

Seznam použitých zdrojů

Monografie, komentáře a jiné odborné publikace

ASHWORTH, Andrew. *Sentencing and Criminal Justice*. 5th edition. Cambridge University Press, 2010, 468 s.

BALL, Richard a kol. *House arrest and correctional policy: doing time at home*. Newbury Park, California: Sage Publications, 1988. 184 s.

DÜNKEL, Frieder a kol. *Electronic monitoring in Germany*. Germany: University of Greifswald, 2016. 48 s.

HUCKLEBY, Anthea, HOLDSWORTH, Ella. *Electronic Monitoring in England and Wales*. University of Leeds, 2016, 71 s.

JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 5. vydání. Praha: Leges, 2016. 976 s.

JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016. 1280 s.

KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 968 s.

NOVOTNÝ, Oto a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluver ČR, a.s., 2010. 583 s.

SCHEINOST, Miroslav a kol. *Sankční politika pohledem praxe*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014, 176 s.

SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, s. r. o., 2009. 943 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. 4700 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1450 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 992 s.

ŠČERBA, Filip: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 464 s.

ŠTERN, Pavel a kol. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. 216 s.

VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury k 1.8. 2011*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2011. 1367 s.

Odborné články

- BLANDA, Robert. Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic?. *České vězeňství*, 2010, č. 1, s. 16-17.
- BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. *Německé zkušenosti s elektronickým monitoringem, aneb cesta k (ne)zavedení domácího vězení*. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2014, č. 1, s. 29-33.
- BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. *Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement*. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 63-67.
- DIBLÍKOVÁ, Simona. *Elektronický monitoring v Evropě*. *Bezpečnostní teorie a praxe*, 2015, č. 3, s. 111-123.
- DÜNKEL, Frieder a kol. "You'll never stand-alone": *Electronic monitoring in Germany*. *European Journal of Probation*, 2017, roč. 9, č. 1, s. 28-45.
- GABLE, Ralph K., GABLE, Robert S. *Electronic Monitoring: Positive Intervention Strategies*. *Federal Probation*, 2005, roč. 69, č. 1, s. 21-27.
- HOŘÁK, Jaromír. *Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených*. *Trestní právo*, 2005, č. 12, s. 7-12.
- KALVODOVÁ, Věra. *Domácí vězení-jedna z možných alternativ odnětí svobody?* In *Days of Public Law*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 678-684.
- KRÁL, Vladimír. *Domácí vězení-další alternativní trest?* *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 235-238.
- KURSOVÁ, Jana. *Právní úprava domácího vězení v České republice a Anglii*. *Státní zastupitelství*, 2015, roč. 13, č. 4, s. 28-36.
- NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Trest domácího vězení*. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 9, s. 94-97.
- ŠÁMAL, Pavel. *K úpravě trestních sankcí ve vládním návrhu rekodifikace trestního zákoníku*. *Trestněprávní revue*, 2005, č. 5, s. 113-123.
- TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Budoucnost trestu domácího vězení v České republice*. In: STRÉMY, Tomáš (ed.). *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi. Zborník z medzinarodnej vedeckej konferencie*. Trnava: Leges, 2015. s. 41-50.
- VICHEREK, Roman. *Přeměna trestu domácího vězení – věc v praxi skoro nemožná*. *Státní zastupitelství*, 2015, č. 6, s. 29-35.
- VICHEREK, Roman. *Vazba a možnosti elektronické kontroly obviněného*. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2019, č. 1, s. 29-47.

ZÁHORA, Jozef. *Európske štandardy pre monitorovanie osôb v trestnom konaní*. Trestněprávní revue, 2014, č. 11-12, s. 255-262.

ŽATECKÁ, Eva. *Několik poznámek k alternativním trestům z pohledu nového trestního zákoníku*. In Dny práva-2009- Days of Law: the Conference Proceedings. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2009. s. 1043-1053.

Právní předpisy

Erlass des Hessischen Ministeriums der Justiz vom 20. 3. 2000 betreffend den Modellversuch zur Anwendung der elektronischen Fußfessel (Elektronische Verhaltenskontrolle) im Land- und Amtsgericht Frankfurt am Main, 4104-III/9-258/91

Criminal Justice Act 2003

Strafgesetzbuch

Strafprozessordnung

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. února 2014, sp. zn. Ts 43/2012

Nález Ústavního soudu ze dne 23. dubna 1998, sp. zn. IV. ÚS 463/1997

Internetové zdroje

Elektronické náramky fungují. Pod neustálým dohledem je přes 90 lidí [online]. idnes.cz, 6. ledna 2019 [cit. 13. srpna 2020]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/elektronicke-naramky-po-ctvrt-roce-ministerstvo-spravedlnosti-probacni-mediacni-sluzba.A181217_091155_dilbert_Ire >.

Elektronické náramky jsou v ostrém provozu [online]. justice.cz, 21. 9. 2018 [cit. 7. 3. 2020].

Dostupné na < <https://www.justice.cz/web/msp/tiskove-zpravy?clanek=elektronicke-naramky-jsou-v-ostrem-provozu> >.

Explanatory Notes. Criminal Justice Act 2003 [online]. legislation.gov.uk, 20.11.2003 [cit. 20. 7. 2020]. Dostupné na: <

https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/44/pdfs/ukpgaen_20030044_en.pdf >, s. 79.

Ministerstvo a Probační a mediační služba vypisují novou zakázku na tzv. „elektronické náramky“ [online].parlamentnilisty.cz, 29. 2. 2016 [cit. 7. 3. 2020]. Dostupné na

<<https://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Ministerstvo-a-Probacni-a-mediacni-sluzba-vypisuji-novou-zakazku-na-tzv-elektronicke-naramky-423984> >.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *Elektronický monitorovací systém po prvním roce provozu* [online]. mvcr.cz, 31. října 2019 [cit. 15. srpna 2020]. Dostupné na < www.mvcr.cz > soubor > priloha-2-ems-31-10-2019-pdf >.

První rok ostrého provozu EMS proběhl celkově úspěšně [online]. justice.cz, 17. října 2019 [cit. 8. srpna 2020]. Dostupné na <<https://www.justice.cz/web/msp/tiskove-zpravy?clanek=prvni-rok-ostreho-provozu-ems-probeh-l-celkove-uspes-1> >.

Přehled o pravomocně odsouzených fyzických osobách podle paragrafů. Dostupné na <<https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html> >.

Souhrnný přehled [online]. justice.cz, [cit. 13. srpna 2020]. Dostupné na <<https://naramky.justice.cz/souhrnny-prehled/>>.

Soused – vězeň? Přicházejí monitorovací náramky [online]. pmscr.cz, 4. září 2018 [cit. 17. srpna 2020]. Dostupné na <<https://www.pmscr.cz/aktuality/soused-vezen-prichazeji-monitorovaci-naramky>>.

Statistiky [online]. justice.cz, [cit.5.dubna 2020]. Dostupné na <<https://justice.cz/web/msp/statistiky2> >.

Studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici [online]. pmscr.cz, 19. 5. 2015 [cit. 22. 5. 2020]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/download/Novinky_studie_proveditelnosti.pdf >.

SuperCom trvá na kvalitě náramků pro vězně, Benešová prý firmu poškodila svými výroky [online]. ceska-justice.cz, 18. června 2020 [cit. 10. srpna 2020]. Dostupné na <<https://www.ceska->

justice.cz/2020/06/supercom-trva-na-kvalite-naramku-pro-vezne-benesova-pry-firmu-poskodila-svyymi-vyroky/ >.

Trest domácího vězení a elektronický monitoring [online]. justice.cz, [cit. 1. 3. 2020]. Dostupné na <<https://naramky.justice.cz/historie/>>.

Vězeňské náramky po roce: desetina sledovaných pravidelně porušuje pravidla [online]. justice.cz, 8. října 2019 [cit. 15. srpna 2020]. Dostupné na <<https://naramky.justice.cz/vezenske-naramky-po-roce-desetina-sledovanych-pravidelne-porusuje-pravidla/>>.

Výkon elektronické kontroly prostřednictvím EMS [online]. justice.cz, [cit. 10. srpna 2020]. Dostupné na <<https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#rizeni> />.

Ostatní zdroje

Data získaná od PMS

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Emailová komunikace se specialistkou oddělení EMS ze dne 14. 10. 2020

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Informace pro soudce a státní zástupce k součinnosti s Probační a mediační službou v rámci zajištění elektronického monitoringu*. 2018. 17 s.

ŠPEJROVÁ, Kamila. *Zkušenosti Probační a mediační služby s uplatňováním trestu domácího vězení a elektronickým monitorovacím systémem* [prezentace]. Brno: VIII. Kriminologické dny, 2020.

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na trest domácího vězení a je rozdělena do šesti kapitol. Jedním z cílů této práce je podrobit právní úpravu trestu domácího vězení podrobné analýze a poskytnout tak nejen pouhý nekritický popis, ale upozornit i na problematické aspekty tohoto trestu a následně nabídnout návrhy de lege ferenda. Významná část práce pojednává o kontrole výkonu tohoto alternativního trestu. Cílem této části je porovnat způsoby kontroly a jejich efektivitu před a po zavedení elektronického monitoringu odsouzených. Posledním cílem je komparace české právní úpravy s úpravou zahraniční (Anglie a Wales, Německo) a snaha o nalezení inspirace pro český právní řád. První kapitola diplomové práce obsahuje vymezení základních pojmů. Následuje kapitola věnovaná historii trestu a po ní kapitola věnovaná rozboru současné právní úpravy. Čtvrtá kapitola pojednává o výkonu a kontrole výkonu trestu domácího vězení. Obsahem páté kapitoly je komparace se zahraniční právní úpravou a poslední kapitola se zaměřuje na výhody a nevýhody trestu domácího vězení a rovněž na návrhy de lege ferenda.

Abstract

The diploma thesis is focused on the sentence of house arrest and is divided into six chapters. One of the aims of this work is to subject the legal regulation of house arrest to a detailed analysis and thus provide not only a non-critical description, but also to draw attention to problematic aspects of this sentence and subsequently offer drafts de lege ferenda. A significant part of the work deals with the control of the execution of this alternative punishment. The aim of this part is to compare the methods of control and their effectiveness before and after the introduction of electronic monitoring of convicts. The last goal is to compare the Czech legislation with foreign legislation (England and Wales, Germany) and attempt to find inspiration for the Czech legal system. The first chapter of the diploma thesis contains the definition of basic concepts. This is followed by a chapter devoted to the history of punishment, followed by a chapter devoted to the analysis of current legislation. The fourth chapter deals with the execution and control of the execution of house arrest. The content of the fifth chapter is a comparison with foreign legislation and the last chapter focuses on the advantages and disadvantages of house arrest and also on drafts de lege ferenda.

Klíčová slova

Trest domácího vězení, alternativní tresty, elektronický monitoring, elektronický náramek, přeměna trestu

Keywords

House arrest, alternative punishments, electronic monitoring, electronic bracelet, change of punishment

Příloha

1. Kolik bylo úředníky PMS provedeno kontrol osob ve výkonu trestu domácího vězení v letech 2010 - 2018? (údaje za jednotlivé roky)

Rok	Počet namátkových kontrol trestu domácího vězení**
2010	***
2011	***
2012	17672*
2013	4338*
2014	8420*
2015	***
2016	7184
2017	5554
2018	5540
2019	1244

* kvantitativní monitoring trestu domácího vězení 2011-2014

** jedná se o rozdílové hodnoty mezi stavy namátkových kontrol z počátku jednotlivých let

*** nedostupné údaje

Zdroj dat: export dat probační rejstřík AIS PMS 1/2016-4/2020

2. V kolika případech došlo ke zjištění porušení trestu domácího vězení a o jaké porušení se jednalo? (opět údaje za jednotlivé roky 2010 – 2018)

Jednotlivá porušení PMS v rámci informačního systému nevidujeme. Strukturovaně evidujeme pouze tzv. **zprávy o neplnění/nevykonávání** uložené sankce, kde probační úředník hlásí různé důvody „selhání“ pachatele v rámci celé uložené sankce. Na základě skutečností, pak probační úředník. Soud následně zváží, zdali a jakým způsobem bude na tato jednání reagovat. Soud nemusí vždy uvedené jednání považovat za závažné porušení a reagovat přeměnou trestu.

Důvod porušení podmínek trestu vedoucí ke zpracování zprávy o neplnění/nevykonávání strukturovaně nesledujeme, nicméně nemusí to vždy být nepřítomnost v místě výkonu trestu.

Zpráva o neplnění/nevykonávání je opakovatelný jev v jednotlivých letech. Jedna zpracovaná zpráva může být opakovaně u jednoho pachatele v roce.

Rok zaslání	Počet zpráv o neplnění/nevykonávání
2010*	12
2011*	47
2012*	72
2013*	36
2014*	47
2015**	58
2016**	53
2017***	147
2018***	135
2019***	124

* obecně definováno jako závažná porušení a návrhy na přeměnu

** nová metodologie porušení podmínek uložené sankce a pracovník PMS tento fakt nahlásil odpovědnému soudu

*** technická změna způsobu evidence

Zdroj dat: export dat probační rejstřík AIS PMS 4/2020

3. V kolika případech došlo k přeměně trestu domácího vězení na trest odnětí svobody? (opět údaje za jednotlivé roky 2010-2018)

Rok právní moci	Přeměna TDV na TOS / náhradní trest
2010	7
2011	40
2012	47
2013	22
2014	34
2015	45
2016	44
2017	42
2018	32
2019	30

Zdroj dat: export dat probační rejstřík AIS PMS 4/2020

4. Kolik bylo zjištěno porušení trestu domácího vězení po zavedení elektronického monitoringu, tedy v roce 2018 a 2019 a o jaká porušení se jednalo?

Elektronický monitoring byl zaváděn od 21. 9. 2018 instalací zařízení na část probíhajících sankcí a následně na nové případy. Všechny případy trestu domácího vězení nejsou realizovány prostřednictvím elektronického monitoringu.

Komentář k bodu 2) platí i pro tento bod

Rok zaslání	Počet zpráv o neplnění/nevykonávání
2018 od 21. 9. 2018	22
2019	124

Zdroj dat: export dat probační rejstřík AIS PMS 4/2020

5. V kolika případech v roce 2018 a 2019 došlo k přeměně trestu domácího vězení na trest odnětí svobody?

Elektronický monitoring byl zaváděn od 21. 9. 2018 instalací zařízení na část probíhajících sankcí a následně na nové případy. Všechny případy trestu domácího vězení nejsou realizovány prostřednictvím elektronického monitoringu.

Rok právní moci	Přeměna TDV na TOS / náhradní trest
2018 od 21. 9. 2018	10
2019	30

Zdroj dat: export dat probační rejstřík AIS PMS 4/2020

Obecné komentáře k metodologii

Srovnání uvedených čísel je ovlivněno časovou prodlevou mezi zprávami o neplnění/nevykonání a přeměnou trestu.

Zároveň jejich vzájemné vztažení vůči sobě navzájem poskytne pouze průběžný indexový ukazatel, nikoliv popis situace, který by šel vzájemně porovnat.

Porovnávané soubory dat jsou tak s ohledem na výkyvy této agendy tímto způsobem jen obtížně porovnatelné, nemluvě o významném vlivu **amnestie z roku 2013**.

Obecně také platí, že ne všechny zprávy o neplnění/nevykonávání končí přeměnou trestu a že ne všechny přeměny trestu předcházela zpráva o neplnění/nevykonávání.

Trest domácí vězení (TDV) není jediný institut, kde je omezen odsouzený na svobodě pohybu mimo věznice vč. elektronického monitoringu. Kromě, existuje ještě tzv. kvazi TDV tj. podmíněné propuštění s dohledem s povinností setrvat ve svém obydlí § 89/1 a § 89/2 zákona 40/2009 Sb.

Elektronický monitoring je také aplikován v rámci nahrazení vazby.